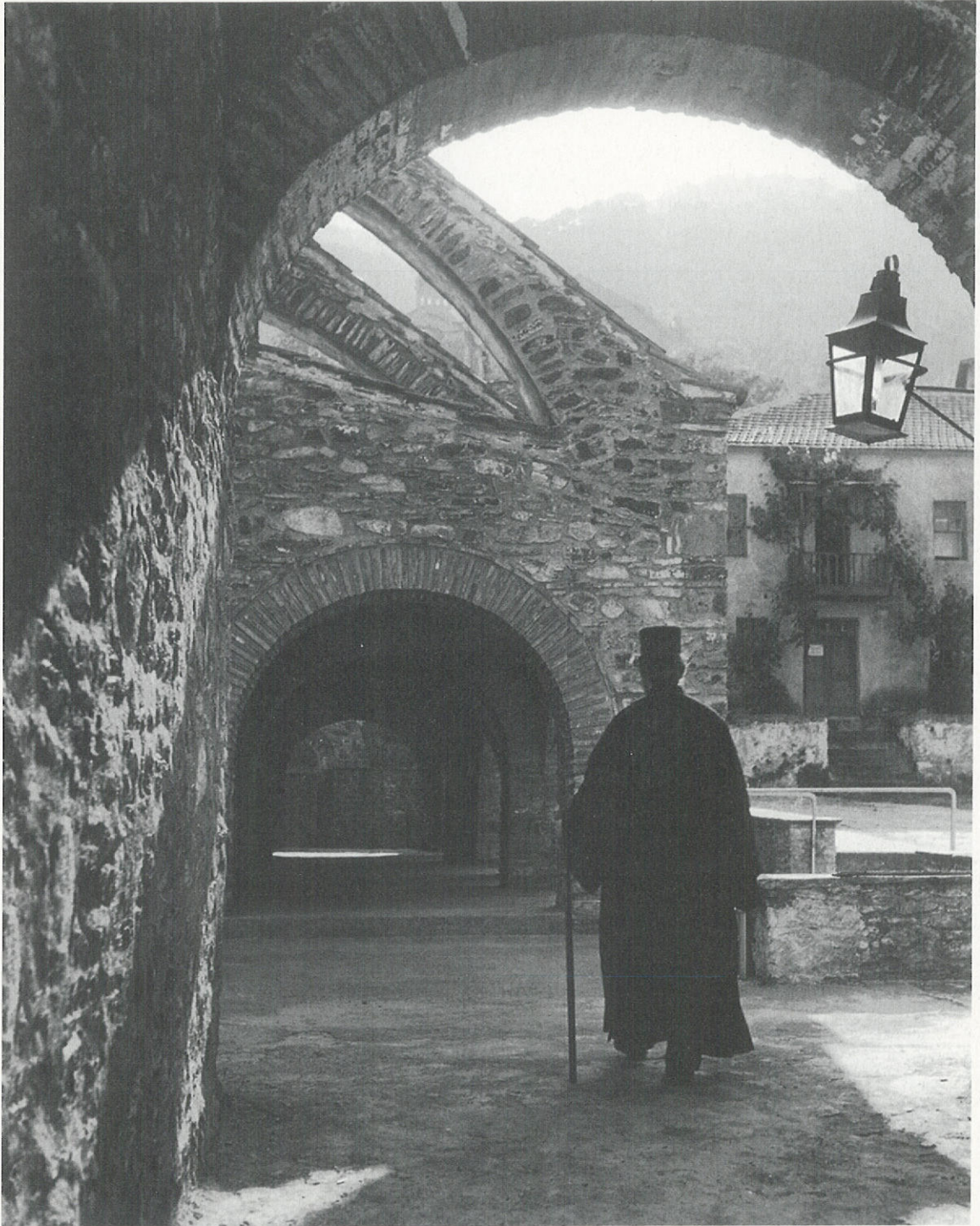

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ΄ • ΤΕΥΧΟΣ 2 • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2001

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ «ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ» ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου

σελ. 3-6

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΠΡΑΞΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Β. Τζέρου

σελ. 7-11

Η ΚΛΙΜΑΚΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΒΑΘΜΙΩΝ

Αρχιμανδρίτου Κυρίλλου Κωστοπούλου

σελ. 12-13

ΕΚΚΛΗΣΙΑ: ΣΩΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥ

Αρχιμανδρίτου Αγαθαγγέλου Χαραμαντίδη

σελ. 14-15

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

Αλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου

σελ. 16-17

ΕΙ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΕΝ ΣΟΙ ΣΚΟΤΟΣ, ΤΟ ΣΚΟΤΟΣ ΠΟΣΟΝ;

Αρχιμανδρίτου Παύλου Ιωάννου

σελ. 18-19

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥΣ

Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη

σελ. 20-23

ΤΟΙΣ ΜΙΣΟΥΣΙΝ...

Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανού

σελ. 24

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Ιωάννου Φουντούλη

σελ. 25-26

ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΑΠΑΝΤΗΝ

Μεγάλου Αθανασίου

σελ. 27

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Αρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Τριανταφύλλου

σελ. 28

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

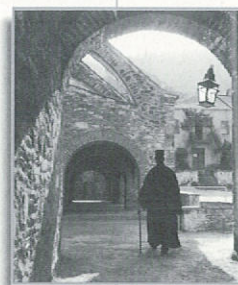
σελ. 29

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

σελ. 30-31

ΕΞΟΦΥΛΛΟ

(Ο Πρώτος του Άγιου Όρους πηγαίνει στο Πρωτάτο).
Φωτογραφικό Όδοιπορικό στο Άγιον Όρος, Τάκης Τλούπας

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 72.18.308, Fax: 72.18.336

Διεύθυνση Διαδικτύου της Έκκλησίας

<http://www.ecclesia.gr>

Ηλεκτρονική διεύθυνση:

e-mail: iera-synodos@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Υπό του Κλάδου Εκδόσεων
της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής
Υπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Αρχιμ. Αγαθάγγελος Χαραμαντίδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου
Όμ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών
Τακτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας
των Επιστημών και των Τεχνών

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Ευάγγελος Π. Λέκκος

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Άριστομένης Ματσόγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χρήστος Καραγιάννης, Μ.Τη.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

Άσκληπιού 80, 114 71 Αθήνα

Τηλ. 36.24.728, 36.01.605 - Fax: 36.01.679

web site: www.papanikolaou.gr

Τὸ ζήτημα τῆς «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως» στὰ σχολεῖα

Τοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου

α΄

Τὸ ζήτημα τῆς «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως» – πού ἐνδιαφέρει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τοὺς ἱερεῖς μας, οἱ ὁποῖοι στὴν ἐξομολόγησι, στὸ ἐνοριακὸ ἔργο καὶ στὰ σχολεῖα ἔρχονται σ' ἐπαφὴ μὲ τὴ νεολαία καὶ τὰ προβλήματα τῆς–, ἦλθε τὶς τελευταῖες ἡμέρες στὸ προσκήνιο καὶ ἔγινεν ἰδιαιτέρως ἐπίκαιρον. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἐν πρώτοις ἡ κοινοποίησις τῶν προθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων περὶ εἰσαγωγῆς στὸ Γυμνάσιον καὶ στὸ Λύκειον μαθήματος περὶ «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως» καὶ περὶ χορηγήσεως στοὺς μαθητὲς καὶ στοὺς διδάσκοντες σχετικῶν σχολικῶν βιβλίων ὡς βοηθημάτων. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ μεγάλη δημοσιότης, πού δόθηκε στὴν ἐξαγγελία αὐτὴ ἀπὸ τὸν Τύπο καὶ τὰ Ραδιοτηλεοπτικὰ προγράμματα. Ἡ δημοσιότης αὐτὴ ἔγινεν ἀκόμη μεγαλύτερη, ὅταν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος στὴν ἐκπομπὴ «Λόγος - Ἀντίλογος» τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔκαμε εὐσύνοπτες ἐπισημάνσεις πάνω στὸ ἴδιο ζήτημα.

Ὁ Μακ. Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἀποκλείοντας τὴν εἰσαγωγὴν ὄχι στὸ Γυμνάσιο, ἀλλὰ στὸ Λύκειο,

κάποιου σχετικοῦ μαθήματος, πού θὰ διδάσκεται ἀπὸ καταλλήλους, ὑπευθύνους καὶ εὐσυνειδήτους ἐκπαιδευτικούς, τόνισε: «Θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε τὴ μεγάλη σημασία, πού ἔχει ἡ ἀναπαραγωγικὴ διαδικασία καὶ ὄχι νὰ σπρώξουμε τὰ παιδιὰ στὴ σεξουαλικὴ ἀσυδοσία, μαθαίνοντας τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους μποροῦν νὰ κάνουν ἀσύδοτη χρῆση τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίκτου καὶ μάλιστα πρόωρα...

» Ὑπάρχουν ὀρισμένα πράγματα πού πρέπει νὰ προσεχθοῦν. Ἄν αὐτὸ δὲν γίνῃ, θὰ καταστήσουμε ὅπως στὶς χῶρες τῆς Σκανδιναβίας, ὅπου αὐτὸ τὸ μάθημα διδάσκεται πολλὰ χρόνια, ὅμως τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν πολὺ ἀρνητικὰ, ἐπειδὴ τὰ παιδιὰ ἔπασαν μὲ τὰ μούτρα στὴ “σεξουαλικὴ ἀπελευθέρωση” καὶ ἀσυδοσία, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχουμε παιδιὰ πού ἔχουν δοκιμάσει στὴν ζωὴ τους τὰ πάντα, ἔχουν ἀπομυθοποιήσει τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς καὶ τελικὰ ἔχουμε διάδοση τοῦ AIDS καὶ αὐξηση τῶν ἐκτρώσεων, οὐσιαστικὰ δηλαδὴ διάλυση τῆς οἰκογένειας».

Ἀναμένοντες τὶς ἐπισημάνσεις τῆς εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Μακαριωτάτου, ἔχει

συσταθῆ ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδο πρὸς ἀξιολόγησιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ἤδη ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου σχετικοῦ σχολικοῦ βοηθήματος, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι ἡ Κατηχητικὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἔχει λάβει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην τῆς σχετικῆς διαφώτισεως τῶν νέων καὶ κατὰ ρηξικέλευθον καὶ πρωτοποριακὸν τρόπον ἔχει ἐντάξει εἰδικὰ μαθήματα στὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ εἰς τὰ Κατηχητικὰ Βοηθήματα, ποὺ προορίζονται γιὰ τοὺς Κατηχητές. Τὰ μαθήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν πολύτιμα βοηθήματα καὶ γιὰ τοὺς καθηγητὲς τῆς δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως, οἱ ὅποιοι συχνὰ ἀναφέρουν, ὅτι τὰ χρησιμοποιοῦν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων τῶν σχολικῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια μέχρι τοῦδε δὲν ἐξασφαλίζουν, ὡς μὴ ὠφέλεν, ἱκανοποιητικὸν προσανατολισμὸν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ἀπὸ τοὺς νέους τῶν διαπρωσωπικῶν σχέσεων, ποὺ συναρτῶνται πρὸς τὸ γενετήσιον πρόβλημα.

Ἄς ἐπιτραπῆ στὴ συνέχεια νὰ ὑπενθυμίσωμε μερικὲς προϋποθέσεις καὶ ἀρχές καὶ μερικὰ αἰτήματα τῆς ὑγιοῦς σχολικῆς σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως, τὰ ὅποια εἶναι χρήσιμα καὶ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ πρὸς χάριν τῶν νέων ἐνοριακοῦ καὶ ποιμαντικοῦ ἔργου:

1. Διαφώτισις γιὰ θέματα τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν δύο φύλων εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ σὲ ἀρκετὰ μαθήματα τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἢ καὶ τοῦ Νηπιαγωγείου. Μία κλιμακωτὴ διαφώτισις θὰ βοηθοῦσε, ὥστε ἡ ἀνάπτυξις τῶν θεμάτων

τούτων νὰ μὴ γίνεταί ὑπερτροφικῶς καὶ κατὰ ἀντιπαιδαγωγικὸν τρόπον μόνον εἰς μίαν ὅποιανδήποτε τάξιν τοῦ Γυμνασίου ἢ τοῦ Λυκείου. Τοῦτο θὰ σήμαινε εἴτε δημιουργίαν προῶρων προβληματισμῶν ἢ σκανδαλισμῶν, εἴτε καθυστερημένην ἄχρηστη διαφώτισι γιὰ γνωστὰ ἤδη στοὺς νέους ζητήματα.

2. Ἡ ἐνταξις τῆς σχετικῆς διδασκείας ὕλης στὸ ὅλον ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα πρέπει νὰ γίνεταί κατὰ κλιμακωτὸν τρόπον μὲ τὴ χρῆσιν τῆς μορφωτικῆς ἀρχῆς τῆς ὀλότητος. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτήν, ποὺ προβάλλεταί ἀπὸ τὴν Παιδαγωγικὴν, ἡ γενετήσια ἀγωγή, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη βιοθεωριακοῦ χαρακτῆρος μορφωτικὴ προσπάθεια, δὲν πρέπει νὰ συρρικνώνεται σὲ ἓνα μάθημα, τὸ ὁποῖον ἀναγκαστικῶς προορίζεται σὲ μίαν τάξιν ἢ ἔστω σὲ δύο τάξεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὀρμᾶται ἀπὸ τὸ ὀργανικὸν ὅλον τῶν θείων σκοπῶν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, γιὰ νὰ προσαρμόζη τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν τῆς διδασκαλίας στὰ στάδια καὶ τὶς βαθμίδες τῆς προϊούσης ἀναπτύξεως καὶ ὠριμάνσεως κατὰ τὴν νηπιακὴν, παιδικὴν, προεφηβικὴν, ἐφηβικὴν καὶ μετεφηβικὴν ἡλικίαν καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ μορφωτικὰ στοιχεῖα – κατὰ ἡλικίες καὶ τάξεις – σὲ ἐπαλλήλους, ἀλλὰ πάντοτε ὁμοκέντρους κύκλους, ποὺ ὅλον ἐν εὐρύνονται καὶ πλουτίζονται ἀναλόγως πρὸς τὶς προσλαμβάνουσες παραστάσεις καὶ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Ἡ προσφορὰ τῆς σχετικῆς διδασκείας ὕλης ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖον ἕως τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ Λυκείου πρέπει νὰ ἔχη πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐνιαίαν τεολογικὴν ἀρχὴν καὶ κατεύθυνσιν, ποὺ βρί-

σκεται μέσα στο όλον. Στην όλη αγωγή πρέπει να ισχύη ή αρχή του Ἀριστοτέλους: «Τὸ ὅλον προηγείται τοῦ μέρους». Ἡ ἰδέα τοῦ ὅλου αὐτοῦ, δηλαδή τῶν προβαλλομένων ἀπὸ τὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοσι σκοπῶν τῆς γενετησίας σφαίρας, πρέπει ὡς ζωτικὴ ἐντελέχεια νὰ ἐμψυχώνη ὅλες τὶς ἐπὶ μέρους πτυχές τῆς «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως».

3. Ἡ ὕλη τοῦ Προγράμματος τῆς διαπαιδαγωγήσεως αὐτῆς πρέπει νὰ κατανεμηθῆ στὰ ἐπὶ μέρους Ἀναλυτικὰ Προγράμματα πολλῶν ἐκ τῶν μαθημάτων ὄλων τῶν τάξεων τῆς πρωτοβαθμίου καὶ δευτεροβαθμίου ἐκπαιδύσεως, τὰ ὁποῖα δίδουν ἀφορμές γιὰ τὴν αγωγή ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων. Τέτοια μαθήματα εἶναι λ.χ. ἡ Βιολογία, ἡ Ὑγιεινὴ, ἡ Κοινωνιολογία, ἡ Ἱστορία, τὰ Στοιχεῖα τοῦ Δικαίου, ἡ Ψυχολογία, ἡ Ἀνθρωπολογία, τὰ Θρησκευτικὰ καὶ ἰδίως ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ. Ἀκόμα καὶ σχετικὰ διηγήματα ἢ ποιήματα τῶν Ἀναγνωστικῶν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἢ τῶν Νέων Ἑλληνικῶν τοῦ Γυμνασίου ἢ τοῦ Λυκείου θὰ ἦσαν δυνατὸν νὰ διαφωτίζουν τοὺς μαθητὲς ἐπὶ πτυχῶν τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων τῶν δύο φύλων ὄχι κατὰ παραγγελίαν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον πηγαῖον καὶ φυσικόν. Ἡ διαφώτισις αὐτὴ εἶναι τόσον περισσότερον ἐλκυστικὴ καὶ ὑποβλητικὴ, ὅσον ἀνώτερα αἰσθητικῶς εἶναι τὰ Ἀναγνώσματα αὐτά.

4. Ἡ καθιέρωσις ἐιδικοῦ μαθήματος «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως» σὲ μία τάξι τοῦ Λυκείου θὰ ἦταν χρήσιμη μόνον, ἐὰν τὸ μάθημα αὐτὸ ἦταν ἢ συνισταμένη καὶ ἢ συστηματοποίησις, ὅπως καὶ ἡ περαιτέρω διεύρυνσις τῶν ἐπὶ μέρους γνώσεων, οἱ ὁ-

ποῖες ἤδη ἔχουν προσφερθῆ εἰς ἄλλα προηγούμενα μαθήματα γιὰ νὰ προφυλάξουν ἐγκαίρως τοὺς μαθητὲς ἀπὸ ὀλέθρια ὀλισθήματα καὶ θλιβερὲς συνέπειες.

5. Ἡ «σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις», στὰ σχολεῖα πρέπει νὰ συνδυάζεται μὲ εἰδικὰ σεμινάρια γιὰ τὴν εὐαισθητοποίησιν τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων πρὸς συνεργασίαν. Στην οἰκογένειαν τίθενται κατὰ κανόνα τὰ θεμέλια τῆς συνεκπαιδύσεως τῶν δύο φύλων καὶ τῶν καθ' ὅλου διαπροσωπικῶν σχέσεων. Ὡς ἔχει ἐπισημανθῆ ὑπὸ τοῦ γράφοντος, «αἱ πρῶται φάσεις τῆς αγωγῆς ταύτης, αἵτινες πρέπει νὰ συνδέωνται περισσότερον μετ' ἐξατομικεύσεως τῆς διδασχῆς καὶ ὀλιγότερον μετὰ τῶν ἐν τῇ σχολικῇ τάξει ἢ τῶ Κατηχητικῶ Σχολεῖῳ μαθημάτων, δύναται ἄριστα νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὅταν μάλιστα οἱ γονεῖς διὰ σχετικῆς εἰδικῆς μελέτης ἢ διὰ φοιτήσεως εἰς εἰδικὸν ἐνοριακὸν σεμινάριον ἔχουν διδαχθῆ τὴν σχετικὴν μεθοδολογίαν. Οἱ ἐφημέριοι καὶ ἰδίως οἱ ἐξομολόγοι, οἱ κατηχηταί, αἱ κατηχήτριαι δύναται ἐπίσης νὰ ἔλθουν ἀρωγοί, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπικουρικῶς καὶ συμπληρωματικῶς, ἐκτὸς ἐὰν τὰ παιδιὰ στερῶνται οἰκογενείας ἢ κηδεμόνων καὶ ζοῦν ἐν ὀρφανοτροφείῳ ἢ παιδικῶ σταθμῶ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ αἱ πρῶται φάσεις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀγωγῆς θὰ πραγματοποιηθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῶν ἀντικαθιστάντων τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς κηδεμόνας προσώπων, ὑπὸ ἱερέων ἢ διδασκόντων ἢ κοινωνικῶν λειτουργῶν ἢ κατηχητῶν ἢ κατηχητριῶν» (Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς*, ἐν Ἀθήναις 1988⁴, σ. 224). Ἡ διδασκαλία αὐτὴ συμπληρώνει-

ται και με εξατομικεύουν της συμβουλευτικής διδαχής στην ιερὰν ἐξομολόγησιν ἢ κατὰ τὴν διαλογικὴ συζήτησιν με κάποιον κοινωνικὸν λειτουργὸν ἢ ἄλλους μορφωτές.

6. Πρέπει ἰδιατέρως νὰ ἐπισημανθῆ ὅτι ἢ διαφώτισις ἐπὶ τῆς «σεξουαλικῆς παθολογίας» πρέπει νὰ εἶναι ρεαλιστικὴ καὶ ὄχι οὐτοπιστικὴ πρέπει νὰ εἶναι αἰτιολογικὴ καὶ ὄχι ἀπλῶς συμπτωματικὴ. Τὰ ἐξετάζόμενα θέματα πρέπει νὰ ἐξετάζονται ὄχι μόνον με κατασταλικὸν ἢ θεραπευτικὸν, ἀλλὰ καὶ με γνησίως προληπτικὸν ἢ προφυλακτικὸν σκοπὸν.

7. Τὸ προληπτικὸν στοιχεῖον στὴν «σεξουαλικὴν διαπαιδαγώγησιν» δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται στὴν διαφώτισιν ἐπὶ τῆς τεχνικῆς τῆς προφυλάξεως ἐκ τῆς ἐγκυμοσύνης ἢ ἐκ τοῦ AIDS ἢ ἐκ τῶν λοιπῶν ψυχοσωματικῶν ἀσθενειῶν, ποὺ συχνὰ συνοδεύουν τὴν πρὸ ἢ ἐκτὸς τοῦ γάμου ἐλευθέραν ἱκανοποίησιν τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίκτου, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ πρωτίστως πρέπει ν' ἀποβλέπη στὴν πνευματικὴν θωράκισιν τῆς νεολαίας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐλευθέρων προγαμιαίων σεξουαλικῶν σχέσεων καὶ πρὸς ἐκλογὴν τῆς ἐγκρατείας.

8. Ἡ «σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις» δὲν πρέπει νὰ ἐκφυλίζεται στὴν πρόληψιν ἢ ἄρσι μόνον τῶν σωματικῶν ἐκφυλιστικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ σημερινοῦ «πανσεξουαλισμοῦ», ἀλλὰ πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ βοηθῆ τοὺς νέους νὰ κατανοήσουν τὴν ἀνάγκην τῆς κηρύξεως ὑπ' αὐτῶν μίας ἠρωϊκῆς ἀντεπαναστάσεως στὴν «σεξουαλικὴν ἐπανάστασιν» τῶν ἡμερῶν μας.

9. Εἰδικώτερον γιὰ τὶς νεάνιδες πρέπει νὰ ληφθῆ ἰδιαίτερα μέριμνα, ὥστε νὰ κατανοηθῆ ἀπὸ αὐτὲς ὅτι γιὰ τὴν κηρυττομένην ἀπὸ τὸν ψευτοφεμινισμὸν «σεξουαλικὴν

ἀπελευθέρωσιν» ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Ἄνδρες οἱ νομοθετοῦντες καὶ κατὰ γυναικῶν ἢ νομοθεσία».

10. Ἡ γενετήσια διαπαιδαγώγησις πρέπει νὰ καταστήσῃ συνειδητόν, ὅτι ἢ ὀρθὴ ἀντιμετώπισις τοῦ «σεξ» εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ τῆς χειραφεσίας ἀπὸ τὴν νατουραλιστικὴν καὶ ὑλιστικὴν βιοθεωρίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ γενετήσια λειτουργία εἶναι μόνον δέσμη βιολογικῶν καὶ ἐνστικτωδῶν ἐκδηλώσεων, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν πνευματικές, ἠθικές, ἀξιολογικὲς καὶ τελολογικὲς συναρτήσεις. Πρέπει οἱ νέοι νὰ κατανοήσουν, ὅτι ἢ γενετήσια σφαῖρα δὲν εἶναι αὐτόνομο σωματικὸ ἢ βιολογικὸ σύστημα, ἀλλ' εἶναι ὀργανικῶς ἐνταγμένη στὴν ὁλότητα τῆς ὑλικοπνευματικῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Ἐπομένως αὐτὴ, συναρτωμένη πρὸς ὅλα τὰ ὄντικα στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ἔχει σχέσιν ὄχι μόνον πρὸς τὴν σωματικοβιολογικὴ δομὴ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὶς λοιπὰς ἀνθρωπολογικὲς περιοχὰς (θρησκευτικὴν, ἠθικὴν, κοινωνικὴν, ἀνθρωπιστικὴν, νομικὴν, πολιτικὴν, πολιτιστικὴν). Τούτων ὄντως ἐχόντων, ἢ «σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις» πρέπει νὰ συνδέεται ὀργανικῶς πρὸς τὸ καθ' ὅλου παιδαγωγικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον, πρὸς τὴν διάπλασιν τῆς ὁλότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἡ διαπαιδαγώγησις αὐτὴ πρέπει νὰ συναρτᾷ τὰ πολύπτυχα καὶ πολυδιάστατα γενετήσια ζητήματα πρὸς τὶς ὑπερβατικὲς διαστάσεις τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὁποῖες εἶναι εὐρύτατες καὶ δυναμικώτατες μέσα στὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ζωῆς, ἢ ὁποία ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὴν Θεῖαν Χάριν ἐν Χριστῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι.

Στὸ ἐπόμενον ἄρθρο μας θὰ παρουσιάσωμε μερικὲς ἀκόμη ἐπισημάνσεις γιὰ τὸ ζήτημα τῆς «σεξουαλικῆς διαπαιδαγώγησεως».

Σύγχρονοι Λειτουργικοί Προβληματισμοί

Τὸ μυστήριον τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος στὴ σύγχρονη ἐνοριακὴ πράξις Διαπιστώσεις καὶ προτάσεις

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Β. Τζέρπου, δρ. Θ.

γ'

Η δεύτερη ἐνότητα παρατηρήσεων, πού ἀφορᾷ αὐτὴν καθεαυτὴν τὴν τέλεση τῆς βαπτισματικῆς ἀκολουθίας, θὰ μπορούσε νὰ συνοψιστεῖ σὲ μιὰ θαυμάσια παρατήρηση τοῦ ἁγίου Συμεὼν Θεσσαλονίκης, στὴν ὁποία ἀντανακλᾶται ὅλη ἡ ποιμαντικὴ εὐαισθησία πού ἀπαιτεῖ ἡ τελεσιουργία τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ὥστε νὰ ἐπανεύρει τὸ ἱερὸ αὐτὸ μυστήριον τὸν ἀρχικὸ οὐσιαστικὸ του χαρακτήρα. Δέον δέ, λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν, ὅσον ἐγχωρεῖ ποιεῖν τὰ βαπτίσματα μετὰ λαμπρότητος καὶ εὐλαβείας. Τὸν ἱερέα τε χρὴ προσεκτικὸν καὶ νηφάλιον εἶναι. Τοῦ Θεοῦ γὰρ τὸ μέγιστον ἔργον διενεργεῖ, τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπλασιν³⁴. Βίωση, ὅμως, τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ὡς μεγίστου ἔργου τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀνάπλαση τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τέλεσή του μὲ λαμπρότητα καὶ εὐλάβεια ἀπὸ ἱερεῖς προσεκτικούς καὶ νηφάλιους, σημαίνει στὴν πράξις λήψη ὀρισμένων μέτρων, ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ ἢ μὴ τῶν ὁποίων θὰ ἐξαρτηθεῖ ἡ ἀναστροφή αὐτῆς τῆς μιζέριας καὶ τῆς εικόνας παρακμῆς πού κυριαρχεῖ συχνὰ στὴ σύγχρονη βαπτισματικὴ πράξις. Ὡς τέτοια δὲ μέτρα θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρξὴ τῆς ἀκολουθίας σύντομη καὶ περιεκτικὴ βαπτισματικὴ κατήχηση τοῦ ἐκκλησιάσματος. Γιὰ τὴν ἀνάγκη αὐτὴ βοᾷ ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι, δηλαδή, μόνον ἡ λαμπρὴ κατήχητικὴ γραμμα-

τεία, πού μᾶς διασώθηκε ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἀρχαιότητα καὶ δείχνει τὴ σημασία τὴν ὁποία ἀπέδιδε στὸ θέμα αὐτὸ ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία³⁵. Τὴν ἴδια ποιμαντικὴ μέριμνα καὶ εὐαισθησία ἐπεδείκνυε ἡ Ἐκκλησία καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνες, ἕως καὶ αὐτὴ τὴν Τουρκοκρατία, ὅπως αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ τὶς βαπτισματικὲς κατηχήσεις, πού περιέχουν τὰ χειρόγραφα εὐχολόγια πρὶν ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος³⁶. Ἄλλωστε, ὁ πυρήνας τῶν περισσότερων λειτουργικῶν εὐχῶν εἶναι ἀρχαῖα κατηχητικὰ κείμενα, πού λόγῳ τῆς κλασικότητός τους, ἡ Ἐκκλησία τοὺς προσέδωσε εὐχολογικὸ χαρακτήρα καὶ τὰ ἐνέταξε ὀργανικὰ στὴν ἀκολουθία. Ἡ γλωσσικὴ καὶ ἐννοιολογικὴ ἀπόσταση τῶν νεωτέρων γενεῶν ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτά, ἢ προφανῆς διδακτικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴν μετὰ λόγου τέλεση τοῦ εἰσαγωγικοῦ αὐτοῦ στὴν πίστη ἱεροῦ μυστηρίου καὶ ἡ ποιμαντικὴ ἀξιοποίηση τῆς εὐκαιρίας πού προσφέρει ὁ εὐκαιριακὸς ἐκκλησιασμὸς ὀρισμένων χριστιανῶν γιὰ τὸ προοδευτικὸ ζύμωμά τους μὲ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως εἶναι λόγοι πού δικαιολογοῦν πλήρως τὴν ἀνάληψη τῆς πρωτοβουλίας αὐτῆς.

β) Ἡ ἄρση τῆς κατὰ τὴν τέλεση τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος συνήθως παρατηρουμένης τελετουργικῆς, καὶ ὄχι μόνο, ἀταξίας, ἢ ὁποία ὀφείλεται κυρίως σὲ δύο λόγους: πρῶτον, στὸν τελετουργικὸ τύπο τῆς ἰσχύουσας σήμερα ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βαπτί-

ματος, πού προϋποθέτει κυρίως βάπτισμα ἐνηλίκων καὶ στίς δυσκολίες πού ἐμφανίζει στήν πράξη ἢ προσαρμογή του στὰ δεδομένα τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ· καὶ δεύτερον, στήν ἀμάθεια, τὴν πνευματικὴ ραθυμία ἢ καὶ τὴν κόπωση πού χαρακτηρίζει μερικὲς φορὲς τοὺς τελοῦντες τὸ ἱερὸ αὐτὸ μυστήριον ἱερεῖς³⁷.

Γιὰ τὴν πρώτη περίπτωση, κύριο καὶ ἀντιπροσωπευτικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ φθορὰ τὴν ὁποία ὑπέστη τὸ τμήμα τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, πού ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν τριπλῆ κατάδυση καὶ ἀνάδυση τοῦ βαπτιζομένου στήν ἁγία κολυμβήθρα. Ἐξ αἰτίας, δηλαδή, τῶν ποικίλων ἀντιδράσεων πού προκαλεῖ σὲ πολλὰ βρέφη τὸ βαπτισματικὸ λουτρὸ καὶ τῆς σπουδῆς, ἢ ὁποία ἐπικρατεῖ γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατὸν ταχύτερη ὁλοκλήρωση τοῦ τμήματος αὐτοῦ τῆς ἀκολουθίας, οἱ ἱερεῖς προβαίνουν ἀναπόφευκτα σὲ διάφορους αὐτοσχεδιασμούς, οἱ ὁποῖοι ὅμως λειτουργοῦν τελικὰ σὲ βάρος τῆς τελετουργικῆς εὐταξίας καὶ ἱεροπρεπείας τῶν μυστηριακῶν αὐτῶν πράξεων. Ἔτσι, ἡ μετάδοση τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Χρίσματος, μὲ τὴ χρῆση τοῦ βαπτιζομένου μὲ τὸ ἅγιο Μῦρο, πού γίνεται αὐτὴ τὴ στιγμή, μόλις καὶ διακρίνεται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη βαπτισματικὴ διαδικασία, ἀφοῦ ἡ εἰδικὴ εὐχή πού τὴν εἰσάγει διαβάζεται συνήθως ἐκ τῶν ὑστέρων μυστικῶς ἢ καὶ παραλείπεται ἐντελῶς. Ἀκόμη ἡ ἔνδυση τοῦ νεοφωτίστου μὲ τὸν ἐμφώτειο χιτῶνα, ἢ ἐπίδοση σ' αὐτὸν τοῦ βαπτιστικοῦ σταυροῦ καὶ τῆς βαπτιστικῆς λαμπάδας, ὅπως καὶ οἱ μεταβαπτισματικὲς ἀκολουθίες τῆς τριχοκουρίας καὶ τῆς ἀπολούσεως γίνονται μὲ ἀνάλογες συνοπτικὲς διαδικασίες, πού ἀποστεροῦν τὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀπὸ τὴν ἀρχαία φυσικὴ τῆς ἐκφραστικότητας. Τὸ χειρότερο δὲ ἀπὸ ὅλα δὲν εἶναι ἡ πλήρης σχεδὸν διάλυση τῆς λειτουργικῆς σὺναξης, πού παρατηρεῖται συχνὰ κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα πού μεσολαβεῖ μέχρι τὴν ἔνδυση καὶ ἐπαναπροσαγωγή τοῦ βαπτισθέντος ἐνώπιον τοῦ ἱερέως, ὅσο κυρίως ἢ παντελῆς ἀπουσία ἀπὸ τὴν ἀκολουθία ὁποιασδήποτε πρόδλεψης γιὰ συμμετοχὴ τοῦ νεοφωτίστου στὴ Θεία Κοι-

νωσία³⁸ καὶ ἡ ἀναβολὴ ὁλοκλήρωσης τῆς χριστιανικῆς μύησης γιὰ κάποια ἀπὸ τὶς ἐπόμενες θεῖες λειτουργίες.

Εἶναι προφανὲς ὅτι στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ τελετουργοὶ ἱερεῖς παραμένουν οὐσιαστικὰ χωρὶς καθοδήγηση, ὅπως παραμένουν χωρὶς καθοδήγηση καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα σχετικὰ μὲ τὴν τέλεση τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος θέματα. Γιὰ τὴν ἀντιμέτωπιση δὲ τῶν θεμάτων αὐτῶν ἔχουν ἤδη διατυπωθεῖ ἀπὸ διακεκριμένους λειτουργιολόγους συγκεκριμένες προτάσεις³⁹, οἱ ὁποῖες καὶ θὰ πρέπει νὰ ἀξιολογηθοῦν καὶ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη σὲ μιὰ μελλοντικὴ ἐπιμελημένη ἔκδοση τῆς ἱερῆς αὐτῆς ἀκολουθίας.

Ἄλλ' ἂν ἡ πρώτη αὐτὴ πηγὴ ἀταξίας ὀφείλεται κυρίως σὲ μιὰ ἐγγενῆ ἀδυναμία τῆς ἴδιας τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἢ δεύτερη αἰτία ἀταξίας χρεώνεται στοὺς ἴδιους τοὺς τελετουργοὺς ἱερεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους καὶ ἐξαρτᾶται σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ ἡ ἀτμόσφαιρα πού κυριαρχεῖ κατὰ τὴν τέλεση τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ μυστηρίου. Ἀναφερόμαστε κατ' ἀρχὴν στὸ σύστημα τῶν μεταβιβάσεων, πού ἐπιτρέπει τὴ συσσώρευση ἱεροπραξιῶν σὲ ὀρισμένους, προνομιακοὺς ἀπὸ ἄποψη συνθηκῶν ναοῦς, ἰδίαιτερα τῶν μεγάλων πόλεων, καὶ σὲ ὀρισμένους ἄλλους προσκνηματικοὺς ναοῦς, ὥστε στίς περιπτώσεις αὐτὲς δικαιολογημένα νὰ γίνεται λόγος γιὰ βιομηχανία μυστηρίων. Εἶναι, βέβαια, φυσικὸ ἢ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, τόσο σὲ ἐπίπεδο ἐπισκοπῆς, ὅσο καὶ σὲ ἐπίπεδο ἐνορίας, νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλει ἀπόλυτα στοὺς χριστιανοὺς τὴν τέλεση τῶν ἱερῶν μυστηρίων στὸ ναὸ τῆς ἐνορίας, πού ἀνήκουν. Οἱ ναοὶ ὅμως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποῖους γιὰ τὸν ὁποιοδήποτε λόγο ἐπιλέγουν οἱ χριστιανοὶ πρὸς τέλεση ἱερῶν μυστηρίων, ἔχουν ἀντικειμενικὰ ὄλη τὴ δυνατότητα νὰ θέτουν ὅρια, πού νὰ τοὺς ἐπιτρέπουν τὴν μὲ κάθε χρονικὴ ἄνεση τελετουργικὴ εὐπρέπεια καὶ ποιμαντικὴ εὐαισθησία ἐπιτέλεση τῆς ἱερῆς καὶ ταυτόχρονα τιμητικῆς γι' αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς διακονίας. Ἄν δὲν τὸ πράττουν, αὐτὸ ὀφείλεται σὲ μιὰ λανθασμένη περὶ τελέσεως τῶν ἱερῶν μυ-

στηρίων αντίληψη, τη χειρότερη μορφή της οποίας αποτελεί ή θεώρηση των μυστηρίων ως ευκαιρίας για αργυρολογία. Έτσι, προκειμένου περί του ιεροῦ Βαπτίσματος και πρὸς ἐξοικονόμηση χρόνου και κόπου, βλέπουμε συχνὰ στοὺς ναοὺς μας δύο ἀπαράδεκτα φαινόμενα: Πρῶτον, τὸν δεδισμένο και χωρὶς νόημα τρόπο ἀνάγνωσης τῶν εὐχῶν, πὸν μπορεῖ νὰ ἔχει συνέπειες, ἀνάλογες πρὸς αὐτὴ πὸν ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης: *Ὅφείλει ὁ ἱερεὺς και τὰς ἱεράς καλῶς μελετῆσαι και λέγειν εὐχὰς και μετὰ προσοχῆς και ἀργῶς,*

εἰ μὴ τις ἀνάγκη, ἀναγινώσκειν ἐν ἐπιγῶν. Ἦκουσται γὰρ ἡμῖν παρὰ πατέρων, ὡς οἱ ὑπὸ φασμάτων δειματούμενοι πολλάκις, διὰ τοῦτο πάσχουσι τοῦτο, ὅτι περὶ οἱ βαπτίσαντες ἱερεῖς οὐ μετὰ προσοχῆς τοὺς ἀφορκισμοὺς εἶπον και τὰς ἐτέρας ἱεράς εὐχὰς⁴⁰. Καὶ δεῦτερον, ἰδιαίτερα σὲ ναοὺς, ὅπου διακονοῦν πολλοὶ ἱερεῖς, ὁ ἓνας π.χ. νὰ κάνει τὴν κατήχηση, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἄλλος ἔχει ἤδη προχωρήσει στὸν ἁγιασμὸ τοῦ ὕδατος, κατακερματίζοντας ἔτσι τὴν ἐνότητα τῆς λειτουργικῆς συνάξεως και ἀφαιρώντας ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τὴ δυνατότητα συμμετοχῆς στὴν μυσταγωγία, πὸν ἐξασφαλίζει ἢ εὐτακτη ἀνέλιξη τῆς ἱερῆς ἀκολουθίας.

γ) Ἡ ἀνάπτυξη και κυρίως ἢ με κάθε τρόπο ἐκλαΐκευση τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Διότι εἶναι πανθομολογούμενο ὅτι αὐτὸ σὸ ὁποῖο κυρίως πάσχει σήμερα ἢ τέλεση ὄλων γενικὰ τῶν ἱερῶν μυστηρίων εἶναι ἢ ἀπουσία μιᾶς θεολογίας, πὸν νὰ ζωογονεῖ πνευματικὰ τὴ λειτουργικὴ και ποιμαντικὴ πράξη. Ἐὰν δὲ πράγματι ἰσχύει ἢ παρατήρηση τοῦ ἀείμνηστου π. Σμέμαν, ὅτι ἐδῶ ἔχουμε νὰ κάνουμε με μιὰ παρηκμασμένη λατρεία, πὸν τράφηκε ἀπὸ μιὰ παρηκμασμένη θεολογία και ὀδηγεῖ σὲ μιὰ παρηκμασμένη εὐσέβεια⁴¹, τότε τὸ ἀντίδοτο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο, παρὰ ἢ με τὴ βοήθεια τῆς πατερικῆς λειτουργικῆς

θεολογίας ἐπανακάλυψη τῶν ἱερῶν μυστηρίων, ὡς τρόπων διαμέσου τῶν ὁποίων σημαίνεται, κατὰ τὸν ἱερὸ Νικόλαο Καβάσιλα⁴², ἢ ἴδια ἢ Ἐκκλησία. Βίωση, δηλαδή, τῶν ἱερῶν μυστηρίων ὡς ἐπιμέρους πτυχῶν τοῦ ἐνὸς και μόνου σωστικοῦ ἐν Χριστῶ μυστηρίου, πὸν εἶναι τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, κύρια ἔκφραση και φανέρωση τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἢ Θεία Εὐχαριστία. *Πάντα τὰ μυστήρια τελειοῦσιν ἡμᾶς τῇ κοινωνίᾳ, λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης. Τοῦτο γὰρ τὸ πέρας πάντων ἐστίν⁴³. Γεγονὸς πὸν στὴ βαπτισματικὴ πράξη σημαίνει τρία βασικά πράγματα: Πρῶτον, ἐπανασύνδεση τῆς ἀκολουθίας τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος με τὴ Θεία Λειτουργία. Νὰ ὑπενθυμίσουμε ἐδῶ ὅτι ἢ ἀποσύνδεση τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἀπὸ τὴ Θεία Εὐχαριστία συντελέστηκε προοδευτικὰ ἀπὸ τὸ 12ο αἰ. και ἐξῆς. Ὅφειλεται δὲ κυρίως στὴν ἀνάγκη, τὴν ὁποία δημιούργησε τὸ πλῆθος τῶν νηπιοβαπτισμένων, νὰ τελεῖται τὸ Βάπτισμα και σὲ ἄλλες ἡμέρες ἐκτὸς τῶν καθορισμένων ἐπίσημων βαπτισματικῶν ἡμερῶν, ἀκόμη δὲ και ἐκτὸς Θείας Λειτουργίας και ἐκκλησιαστικῆς συνάξεως. Οἱ ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνοι κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας και ἢ αὐξημένη παιδικὴ θνησιμότητα κατέστησαν ἀκόμη πιὸ ἀναγκαῖα τὴν ἐξατομικευμένη τέλεση τοῦ μυστηρίου με τελικὸ ἀποτέλεσμα, ἀκόμη και σήμερα, πὸν*

ἐξέλιπαν αὐτοὶ οἱ λόγοι, τὸ μυστήριον νὰ θεωρεῖται ὡς ἰδιωτικὴ ὑπόθεση τῆς οἰκογένειας καὶ νὰ τελεῖται μὲ τὴν παρουσία μόνον συγγενῶν καὶ φίλων⁴⁴. Δεύτερον, μετάβαση ἀπὸ τὴν πρακτικὴ τῶν ἐξατομικευμένων βαπτίσεων στὶς ὁμαδικὲς βαπτίσεις, γιὰ νὰ ἐκφράζεται ἔτσι, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος⁴⁵, ἡ ἰσοτιμία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Καί, τρίτον, καθιέρωση ἐπισήμων βαπτισματικῶν ἡμερῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, γιὰ νὰ ἐξασφαλίζεται, κατὰ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης⁴⁶, ἡ παρουσία στὴ βαπτισματικὴ σύναξη ὅλων τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας. Ὡς ἡ κυριώτερη δὲ ἀπὸ τὶς ἡμέρες αὐτὲς θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ καὶ πάλι ἡ πρωτῆ τοῦ Μ. Σαββάτου, ὅχι μόνον διότι διατηρεῖ μέχρι σήμερα τὸν λειτουργικὸ χαρακτήρα ποὺ εἶχε στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, ὡς ἡ κατεξοχὴν βαπτισματικὴ ἡμέρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους⁴⁷, ἀλλὰ καὶ διότι προσφέρεται γιὰ μιὰ σύγχρονη ἀξιοποίηση τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὡς προπαρασκευαστικῆς γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ περιόδου.

Εἶναι φανερὸ πὼς μιὰ τέτοια προσπάθεια θὰ προσκρούσει ἀναπόφευκτα ὅχι μόνον στὶς φυσιολογικὲς δυσκολίες, ποὺ δημιουργοῦν μακροχρόνιοι ἐθισμοί, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀντικειμενικὴ ἀδυναμία νὰ χωρέσει καὶ νὰ ἀπορροφήσει ὅλη τὴ βαπτισματικὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πλῆθος τῶν νεογεννῆτων παιδιῶν, εἰδικὰ στὰ ἀστικά κέντρα, θὰ ἀπαιτήσει ἀναπόφευκτα τὴν παράλληλη ἐφαρμογὴ καὶ τῶν δύο πρακτικῶν, γεγονός δὲ τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι συνέβαινε πάντοτε⁴⁸. Ὅμως, ἔστω μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, τοῦλάχιστον στὴν ἔδρα κάθε ἐπισκοπῆς καὶ γιὰ τὴν δάπτιση ἰδιαίτερα τῶν ἐνηλίκων, ποὺ ὄλο καὶ αὐξάνουν τὸν τελευταῖο καιρὸ, θὰ μπορούσε νὰ λειτουργήσῃ ἀρχετυπικὰ μιὰ τέτοια πρωτοβουλία. Εἶναι τὸ ὄραμα καὶ τὸ σταθερὸ σημεῖο ἀναφορᾶς, στὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ κατατείνει στὸ ἐξῆς ἡ σχετικὴ λειτουργικοπομπαντικὴ πράξις τῆς Ἐκκλησίας, ἂν θέλουμε πραγματικὰ τὸ Βάπτισμα ὅχι ὡς θεατρικοῦ τύπου λειτουργικὴ παράσταση, κοινωνικὴ ἐκδήλωση ἢ μαγικῆς ὑφῆς τελετου-

γία, ἀλλ' ὡς μαρτυρία τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως γιὰ τὴ δυνατότητα ἀφορισμοῦ καὶ κάθαρσης τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸ δαιμονικὸ στοιχεῖο καὶ σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ φθορὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, ποὺ προσδιορίζει ἡ ἐλπίδα στὴν μέλλουσα ἐξανάσταση καὶ τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ βασιλεία.

δ) Σὲ ὁλοκλήρωση τῶν ἀνωτέρω θὰ πρέπει νὰ τονιστεῖ ἀκόμη ὅτι μιὰ τέτοιου εἶδους παρέμβαση στὴν ἰσχύουσα βαπτισματικὴ πράξις προϋποθέτει καὶ ὑπαρξὴ λειτουργικῶν χώρων, ἀνάλογων πρὸς αὐτοὺς ποὺ διέθετε ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία. Διότι, ἂν ἐξαιρέσουμε τὴν πρώτη περίοδο, κατὰ τὴν ὁποία οἱ γενικώτερες συνθήκες τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐπέβαλαν τὴν τέλεση τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος σὲ ὁποιοδήποτε χωρὸ ὑπῆρχε ζῶν ὕδωρ⁴⁹, ἀπὸ τὸν 3ο αἰ. καὶ ἐξῆς, καὶ σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ θεομοῦ τῶν κατηχομένων, ἄρχισαν νὰ κτίζονται παραπλεύρως τῶν κυρίως ναῶν, ἰδιαίτερα στὶς ἔδρες τῶν ἐπισκοπῶν, τὰ περίφημα Βαπτιστήρια-Κατηχομενεῖα. Ὡς κύριοι δὲ λόγοι, ποὺ ἐπέβαλαν τὴν ἀνέγερση τῶν προσκισμάτων αὐτῶν, θὰ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἀνάγκη ὑπαρξῆς εἰδικῶν χώρων γιὰ τὶς διδακτικὲς συνάξεις τῶν κατηχομένων καὶ τὶς ὁμαδικὲς βαπτίσεις τῶν ἐνηλίκων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ κατάδυση τῶν βαπτιζομένων γυμνῶν στὸ βαπτισματικὸ ὕδωρ καὶ ἡ ὡς ἐκ τούτου ἀνάγκη ὑπαρξῆς χώρου ξεχωριστοῦ ἀπὸ τὸν κυρίως ναό, στὸν ὁποῖο ἐπακολουθοῦσε ἡ ἐπίσημη ὑποδοχὴ τῶν νεοφωτίστων ἀπὸ τὴν πρὸς Εὐχαριστία συναγμένη ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα⁵⁰. Ἡ ἐξάλειψη τοῦ θεομοῦ τῶν κατηχομένων καὶ ἡ καθιέρωση τοῦ Νηπιοβαπτισμοῦ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπὸ τὸν 11ο-12ο αἰ. καὶ ἐξῆς ὀριστικὴ ἐγκατάλειψη τῶν βαπτιστηρίων καὶ τὴν προοδευτικὴ ἐμφάνιση τῆς φορητῆς κολυμβήθρας, τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις, μὲ τὴ μορφή ποὺ τὴν γνωρίζουμε σήμερα, γενικεύεται κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας⁵¹.

Ὁ ποιμαντικὸς, λοιπόν, αἰφνιδιασμός, ποὺ προκάλεσε σ' ὅλους μας ἡ ἐμφάνιση τὰ τελευταῖα χρόνια τόσων ἐνηλίκων ἀπὸ τὴν Ἄλδα-

νία και τις άλλες πρώην κομμουνιστικές χώρες, που ζήτησαν να βαπτισθούν και ο όμολογουμένως πρόχειρος τρόπος με τον οποίο αντιμετώπιστηκε τόσο η κατήχηση, όσο και η βάπτισή τους⁵², θα πρέπει να μας προβληματίσει ποιμαντικά όχι μόνο για την ένδεχόμενη επίσημη ανασύσταση του θεσμού των κατηχομένων, αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να ανεγείρονται στο εξής οι ναοί. Δεν μπορεί, δηλαδή, να κτίζονται σήμερα πολυτελείς ναοί με τεράστια ύψη και πλάτη και να

μην έχουν καμία πρόβλεψη για την αντιμετώπιση των νέων αυτών ποιμαντικών καταστάσεων, που θα γίνουν πιο πιεστικές τα χρόνια που έρχονται. Την καλλίτερη δὲ γι' αυτό επιβεβαίωση αποτελούν οι σχετικές εμπειρίες εκείνων των επισκοπών και ἐνοριῶν, που έχουν ήδη στη διάθεσή τους Βαπτιστήρια και μάλιστα, όταν αυτά συνδυάζονται και με την λειτουργικοποιμαντική αξιοποίηση παλαιοχριστιανικών προσκυνημάτων, από τα οποία είναι γεμάτη η πατρίδα μας.

34. *Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν* ΞΗ'. PG 155, 224A.

35. Βλ. ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗΣ, μν. ἔργ., σ. 122-240. ΚΟΓΚΟΥΛΗΣ, μν. ἔργ., σ. 231-242.

36. Βλ. ST. PARENTIE EL. VELSKOVSKA, μν. ἔργ., σ. 143-149. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ Ι., *Βυζαντινὰ λειτουργικὰ κατηχήσεις*, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 375-383.

37. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ Ι., *Τὸ ἅγιο Βάπτισμα. Ἱστορικο-τελετουργικὴ θεώρηση*, σ. 209.

38. Γιὰ τὸν τρόπο μετάδοσης τῆς Θείας Κοινωνίας στὴν περίπτωση αὐτὴ δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία στὴ μεταγενέστερη παράδοση. Μὲ βάση ὅμως τὰ σημερινὰ δεδομένα, ἴσως ὁ προσφωρότερος τρόπος νὰ εἶναι ἡ διατήρηση τῆς Θείας Κοινωνίας ἀπὸ τὴν ἀμέσως προτελεσθεῖσα Θεία Λειτουργία καὶ ἡ μετάδοσή της στὸ νεοφώτιστο στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ Βαπτίσματος, πὺ προσλαμβάνει ἔτσι τὸν χαρακτήρα μιᾶς «χαρούμενης» Λειτουργίας Προηγιασμένων Δώρων. Βλ. σχετικὰ ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ, μν. ἔργ., σ. 74-84. Κάτι ἀνάλογο προτείνει καὶ γὰρ τοὺς νυμφευομένους ὁ καθηγητὴς Π. ΣΚΑΛΤΣΗΣ, στὴ μελέτη του *Γάμος καὶ Θεία Λειτουργία*, Ἐκδόσεις Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 442.

39. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ Ι., *Τὸ ἅγιο Βάπτισμα. Ἱστορικο-τελετουργικὴ θεώρηση*. ΥΑΖΙΓΙ, μν. ἔργ., σ. 169-184. ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ, μν. ἔργ., σ. 61-80.

40. *Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν* ΞΑ'. PG 155, 212 C.

41. SCHMEMANN, μν. ἔργ., σ. 21. Πρὸβλ. ΥΑΖΙΓΙ, μν. ἔργ., σ. 22.

42. *Ἑρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας* ΛΗ'. PG 150, 452 C.

43. *Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν* ΞΗ'. PG 155, 212 C.

44. Βλ. ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ, μν. ἔργ., σ. 66-67.

45. *Κατήχησις γ'. 4.* (Σειρὰ Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἐκδ. Varia Graeca Sacra, St. Petersburg 1909, σ. XX-XXV καὶ 154-183): *Δεῖ τοίνυν εἰσαχθέντας ἡμᾶς τότε κοινῇ πάντας καὶ γὰρ καὶ τοῦτο παρατήρει, ὅτι πάντα κοινῇ δίδονται πᾶσιν ἡμῖν, ἵνα μήτε ὁ πλοῦσιος ὑπερίδῃ τοῦ πένητος, μήτε ὁ πένης ἕλαττον ἔχειν τι τοῦ πλοῦσιου ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε ἄρσεν οὔτε θῆλυ, οὐ Σκύθης, οὐ*

βάρβαρος, οὐκ Ἰουδαῖος, οὐχ Ἕλλην, οὐχ ἠλιείας δὲ μόνον καὶ φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἀξίας πάσης ἀνωμαλία ἀνήρηται ἐν πᾶσιν ἀξίωμα, μία δωρεά, εἷς ἀδελφότητος ἡμῖν σύνδεσμος, ἡ αὐτὴ χάρις.

46. *Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν* ΞΒ'. PG 155, 221 B: *Διὸ καὶ ἀναγκαῖον παρεῖναι τότε μετ' εὐλαθείας τε καὶ χαρᾶς ἅπαντας σχεδὸν τοὺς πιστοὺς καὶ πιστεῖν ὡς παρρησιᾶν ἄγγελιοι, οἳ χαίρουσιν ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι.*

47. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, *Ὁμιλία γ'* προτρεπτικὴ εἰς τὸ Βάπτισμα 1. ΒΕΠΕΣ 54, σ. 133: *Πᾶς μὲν οὖν χρόνος εὐκαιρίαν ἔχει πρὸς τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος σωτηρίαν καὶ νύχτα εἴη, καὶ ἡμέραν, καὶ ὥραν, καὶ στιγμήν χρόνου, καὶ τι βραχύτερον πολλῶν δὲ δὴ πού εἰκὸς ἐπιτηδεύτερον εἶναι τὸν οἰκειότερον. Τί δ' ἂν γένοιτο τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα συγγενέστερον πρὸς τὸ Βάπτισμα; Ἡ μὲν γὰρ ἡμέρα μνημόσυνον ἐστὶν ἀναστάσεως, τὸ δὲ βάπτισμα δύναμις ἐστὶ πρὸς τὴν ἀνάστασιν. Ἐν τοίνυν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως τὴν χάριν ὑποδεξώμεθα. Πρὸβλ. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν* ΞΒ'. PG 155, 221D.*

48. Βλ. ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ, μν. ἔργ., σ. 61.

49. *Διδαχὴ 7, 1-2*. ΒΕΠΕΣ 2, 217. Πρὸβλ. ΥΑΖΙΓΙ, μν. ἔργ., σ. 169.

50. Βλ. ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ, μν. ἔργ., σ. 12-13. ΥΑΖΙΓΙ, μν. ἔργ., σ. 82-86. ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ, μν. ἔργ., σ. 34.

51. Ἐρησικευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία (ΘΗΕ), τ. 3, σελ. 605-606.

52. Εἶναι ἐνδεικτικὴ ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας (1991), σύμφωνα με τὴν ὁποία γιὰ τὴν κατηχητικὴν προετοιμασία τῶν κατηχομένων ἀπαιτεῖται χρονικὸ διάστημα 2-3 μηνῶν. Οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ υποβάλλουν στοὺς ἐπισκόπους τοὺς καταλόγους τῶν κατηχομένων, με βάση τοὺς ὁποίους ὁ ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος ἐντεταλμένος πρὸς τοῦτο κληρικὸς θὰ ἐξετάσει τοὺς κατηχομένους. Ἡ βάπτισις δὲ τῶν κατηχομένων γίνεται ὁμαδικὰ καὶ στὰ πλαίσια τῆς Θείας Λειτουργίας κατὰ τὶς καθορισμένες πρὸς τοῦτο ἐορτές, ὅπως εἶναι τὸ Μ. Σάββατο, τὰ Χριστούγεννα, τὰ Θεοφάνεια καὶ ἡ Πεντηκοστή. Βλ. ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ, μν. ἔργ., σ. 79. ΥΑΖΙΓΙ, μν. ἔργ., σ. 171.

Ἡ κλίμακα τῶν τριῶν βαθμίδων

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κυρίλλου Κωστοπούλου

Η Ἁγία μας Ἐκκλησία, γιὰ νὰ προετοιμάσει τοὺς πιστοὺς της, ὥστε νὰ νοιώσουν βαθεῖα τὴν Ἀνάσταση τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου, ἔχει ὀρίσει μία περίοδο περιουλλογῆς, κατανύξεως καὶ μεταρσιώσεως. Αὐτὴ ἡ περίοδος λέγεται «Κατανυκτικὸ Τριῶδιο». Σ' αὐτὴν περιλαμβάνεται ἤδη ἀπὸ τὸν Γ' αἰῶνα μία περίοδος νηστείας 40 ἡμερῶν (γιατὶ καὶ ὁ Κύριος τεσσαράκοντα ἡμέρες νήστεψε), ἡ ὁποία ὀνομάζεται «Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ».

Ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Ἑσπερινὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ τελειώνει τὸ Μεγάλο Σάββατο, μὲ τὸν Ἑσπερινὸ τοῦ Πάσχα.

Ἡ κατανυκτικὴ αὐτὴ περίοδος τοῦ Τριωδίου, καὶ κυρίως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς, προσφέρεται γιὰ μιὰ ἐντονώτερη ἀσκήση τοῦ πιστοῦ ἀγωνιστοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία θὰ τὸν βοηθήσει νὰ πορευθῆ πρὸς τὴν τελείωση, πρὸς τὴν κατὰ χάριν θέωση.

Ὁ πιστὸς ἀγωνιστὴς χριστιανὸς περιμένει τὸ κατανυκτικὸ Τριῶδιο μὲ ιδιαίτερη χαρά. Ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ μετάνοια καὶ ἡ πνευματικὴ χαρμολύπη εἶναι διώματα τοῦ ὀρθοδόξου ἀγωνιστοῦ, πού ἀνανεώνεται μὲ τὸν λειτουργικὸ κύκλο τῶν ἑορτῶν τοῦ κατανυκτικοῦ Τριωδίου. Εἶναι ὁ ἰδανικότερος χρόνος πού μπορεῖ νὰ μᾶς δώση τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποτινάξουμε κάθε τι τὸ φθαρμένο καὶ νεκρὸ, ἀκριβῶς γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε.

Γι' αὐτὸ ἀνεπιφύλακτα πιστεύουμε ὅτι ἴσως νὰ μὴν ὑπάρχη ἄλλος καταλληλότε-

ρος δρόμος πού νὰ ὀδηγῆ τὸν πιστὸ ἀγωνιστὴ χριστιανὸ σὰν εὐλαβῆ προσκυνητὴ στὸ Πάσχα, στὴν συνάντησή του μὲ τὸν Ἀγαπημένο Χριστό. Σ' αὐτὴ τὴν κατανυκτικὴ περίοδο καλούμεθα νὰ ἀφήσουμε τὴν ράθυμη καὶ γεμάτη ἀμέλεια καὶ ἀκηδία ζωὴ μας καὶ νὰ ἀγωνισθοῦμε τὸν καλὸ ἀγώνα, πού μᾶς ὑποδεικνύει ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία.

Ὁ ὅσιος Ἰσαὰκ ὁ Σῦρος διακρίνει τρεῖς βαθμίδες, τίς ὁποῖες πρέπει νὰ ἀνέβῃ ὁ ἀγωνιστὴς ὀρθόδοξος χριστιανός, γιὰ νὰ φθάσῃ στὸν Θεό: α) τὴν μετάνοια, β) τὴν κάθαρση καὶ γ) τὴν τελείωση.

1. Ἡ μετάνοια, ὅπως ὅλοι μας γνωρίζουμε, εἶναι ἀλλαγὴ πορείας τῆς ζωῆς μας. Ἦθελα ὅ,τι ἤθελα ἐγώ. Τώρα θέλω ὅ,τι θέλει ὁ Θεός. Αὐτὸ εἶναι μετάνοια.

Ἡ μετάνοια, ἂν καὶ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς πορείας πρὸς τὴν κατὰ χάριν ἔνωσή μας μὲ τὸν Θεό, ἐν τούτοις εἶναι ἡ θύρα τῆς Χάριτος. Αὐτὸ, βεβαίως, δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι μία προσωρινὴ βαθμίδα, ἀλλὰ εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι μία κατάσταση πού νὰ διαρκῆ πάντοτε. Πρέπει νὰ μᾶς γίνῃ τρόπος ζωῆς. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ προαναφερθεὶς ὅσιος μᾶς λέγει: «Ἡ μετάνοια, οὔτε καιροῖς, οὔτε πράξεις περιορίζεται ἕως θανάτου», γιὰτὶ ὅσο τελειοποιούμαστε, τόσο περισσότερο γνωρίζουμε τὴν δικὴ μας ἀτέλεια. «Πρέπει νὰ βρισκόμαστε μεταξύ φόβου καὶ ἐλπίδος», ὅπως ἔλεγε ἕνας Ρώσος σάρετς, ὁ ὅσιος Ἀμβρόσιος.

2. Ἡ κάθαρση, ἡ δευτέρη βαθμίδα, κατὰ τὸν ὅσιο Ἰσαὰκ, εἶναι ἡ ἀπελευθέρω-

ση από τὰ πάθη. Αὐτὴ ἀποκτᾶται μέσω τοῦ Ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς συμμετοχῆς μας στοῦ Ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Σὲ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ συμμετέχουν ὁ νοῦς, ἡ λογικὴ, ἡ θέληση, τὰ συναισθήματα καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σῶμα. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο μεταποιοῦνται οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ οἱ ἐπιθυμίες, οἱ ὁποῖες ἔχουν δαμνοπονηθεῖ μὲ τὰ πάθη καὶ ἀρχίζουν νὰ στρέφονται πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα.

Τοιουτοτρόπως, μὲ τὴν στροφή τῶν ἐπιθυμιῶν πρὸς τὸν Θεό, μέσω τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς ἀσκήσεως, καὶ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν ἐνοχῶν μέσω τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως ἐπέρχεται ἡ κάθαρση, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ στὴν μεταμόρφωση τοῦ πιστοῦ.

3. Ἡ τελείωση, ἡ τρίτη βαθμίδα, εἶναι ἡ ἀπόκτηση τῆς οὐσιαστικῆς καὶ ἀληθινῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπο. Ἡ κατάσταση αὐτὴ εἶναι τὸ πλήρωμα τῆς Χάριτος.

Ἡ ἀγάπη, κατὰ τὸν Ἅγιο Διάδοχο, εἶναι «ἐκκαυσις ἄπαστος καὶ κόλλησις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Ὁ δὲ Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης λέγει: «Νῦν δέ μου ψυχὴν κεκαρδίωκας καὶ οὐ δύναμαι κατέχειν σου τὴν φλόγα...».

Αὐτὴ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο, ἀφοῦ τὸ ὄνομά της εἶναι θεῖο. «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν», μᾶς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ἡ ἀνόθευτη καὶ «ἐν ἀληθείᾳ» ἀγά-

πη ὀδηγεῖ ἀπὸ τὴν ἀσάθεια στὴν σταθερότητα, ἀπὸ τὴν διπροσωπία στὴν ἀπλότητα, ἀπὸ τὴν ἀνωριμότητα τοῦ φόβου καὶ τῆς ὑποψίας στὴν ὠριμότητα τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης. Μὲ ἄλλους λόγους ὀδηγεῖ στὴν ζωὴ τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ ὁλοκληρώσεως.

Τοιουτοτρόπως, αὐτὸς ὁ δρόμος, τὸν ὁποῖο μᾶς ὑποδεικνύουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες μας, ὀδηγεῖ τὸν ἀγωνιστὴ ὀρθόδοξο πιστὸ στὴν κατὰ χάριν ἔνωσή του μὲ τὸν Χριστό. Ὁ ἄν-

θρωπος, πλέον, κεκαθαρισμένος, βυθίζεται στὴν ἄβυσσο τῆς Θείας ἀγάπης, χωρὶς νὰ ἐξαφανίζεται. Χριστοποιεῖται, χωρὶς νὰ ἐκμηδενίζεται.

Ἔτσι, ἐνωμένος μὲ τὸν Χριστὸ ὁ ἄνθρωπος, φθάνει νὰ γίνῃ ἀληθινὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ Πατρὸς. Αὐτὸς πλέον εἶναι ὁ Ἅγιος.

Συμπερασματικῶς, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται σὲ μιὰ διαρκῆ πορεία, μιὰ πορεία πρὸς συνάντηση μὲ τὸν Ἀναστημένο Χριστό. Αὐτὴ ἡ καταναγκτικὴ περίοδος τοῦ Τριωδίου αὐτὸ ἀκριβῶς κάμνει, βοηθᾷ τὸν πιστὸ ἀγωνιστὴ νὰ πορευθῆ μέσα ἀπὸ τὴν

σωστὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀσκηση καὶ νὰ φθάσῃ στὴν κατὰ χάριν ἔνωσή του μὲ τὸν Χριστό. Ἡ πορεία αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ ἐπιτυγχάνεται μέσω τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθέρως ἐπιλογῆς.

Σ' αὐτὴ τὴν ἐπιλογή καλοῦμαστε ὅλοι κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Ἡ Κλίμακα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, 11 μισοῦ 12ου αἰ. Σινᾶ, Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἀγαθαγγέλου Χαραμαντίδη

Ἡ Ἐκκλησία: μυστήριον μέγα

Οταν γίνεται λόγος γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, γίνεται λόγος γιὰ τὸ πολυτιμώτερο τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδας. Ἀλλὰ εἶναι δυνατὸ νὰ ὀρισθεῖ ἢ νὰ περιγραφεῖ αὐτὸ ποὺ μετέχει στὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ, στὴ θεία ζωή, σ' αὐτὴ τὴν ἀνεξάντλητη ζωὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ πλημμυρίζει τὴν ὑπαρξή μας καὶ μέσα στὴν ἀμαρτία μας καὶ μέσα στὴν πτώση μας;

Πῶς θὰ μπορούσε νὰ μιλήσει κανεὶς γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἢ ὅποια ἐργάζεται ἀδιάκοπα γιὰ νὰ ἀναγάγει τὸν ἄνθρωπο στὴν προσωπικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ του ζωὴ, στὰ σκαλοπάτια τῆς θέωσης;

Τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία; Ὑπάρχει ὀρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μυστήριον μέγα καὶ δὲν ὑπάρχει ὀρισμὸς τῆς, οὔτε στὴν Ἁγία Γραφή, οὔτε στοὺς Ἁγίους Πατέρες, οὔτε στοὺς Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ κεφαλὴ, ἡ ἀπαρχὴ καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἐμπεριέχεται στὴ θεανθρώπινη ὑπόσταση τοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ Ἰῶς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἐνανθρώπιση Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαβε. Ἀνέλαβε σῶμα, ὅπερ σῶμα ἀπαρχὴ ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας (Μ. Ἀθανάσιος). Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ ἴδιο τὸ μυστήριον τῆς ἐνσαρ-

κώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ (Ἐφεσ. γ', 9-11).

Ὁ Χριστός, λοιπόν, εἶναι ὁ ἐκκλησιαστής μας. Νὰ γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει χωρὶς τὸν ἀληθινὸ Χριστὸ Ἐκκλησία, οὔτε πάλι νὰ στηριχθεῖ σὲ καμιά ἰδεολογία, ἔστω λεγομένη χριστιανικὴ.

Ἡ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας

Η ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται πολὺ πρὸ καὶ πέραν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, στὰ ἀνεξιχνίαστα καὶ ἀδιανόητα βάθη τῆς αἰωνιότητος. Προϋπῆρχε αἰωνίως στὴ σκέψη καὶ τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ, ἐν σοφία καὶ τῇ προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ, ὡς πνευματικὴ Ἐκκλησία (ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης), ποὺ εἶχε νοητὴ ὑπαρξή. Διότι προαιωνίως συνέλαβε ὁ Θεὸς στὸ νοῦ καὶ τὴν βούλησή του τὸ σχέδιον καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας τῇ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος διδάσκει ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρότερον κτισθεῖσα, μετὰ ταῦτα γεννᾶται ἐκ Θεοῦ. Ἡ ἀρχὴ λοιπόν καὶ ἡ ρίζα

τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται στὸ Θεὸ καὶ ὄχι στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Θεὸς ἔπηξε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὐκ ἄνθρωπος (ιερός Χρυσόστομος). Εἶναι σημαντικό νὰ τὸ κρατήσουμε αὐτὸ στὴ μνήμη τῆς καρδιάς μας, γιατί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι οἱ χριστιανοὶ τὸ λησμονοῦμε συχνὰ καὶ θεωροῦμε τὴν Ἐκκλησία ὡς κτῆμα μας, ὡς ἓνα ὄργανισμὸ πού κατὰ βάση κλήθηκε νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσῃ, νὰ ἱκανοποιήσῃ τις πνευματικὲς μας καὶ μὴ ἀνάγκες καὶ ἀπαιτήσεις. Στὴν Ἐκκλησία, ἀδελφοί, ὀμιλοῦμε ὄχι γιὰ σῶμα Χριστιανῶν, ἀλλὰ γιὰ σῶμα Χριστοῦ.

Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ

Η Ἐκκλησία πραγματοποιεῖται ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος στὴ Θεία Εὐχαριστία, τὴν «συνκεφαλαίωση τῆς ὅλης Θείας Οἰκονομίας». Ἐκεῖ ἀποκαλύπτεται ἡ φύση καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μυστηρί-

ου θεανθρωπίνης κοινωνίας. Ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς μυστηρίοις σημαίνεται, μᾶς λέγει ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας.

Σὲ κάθε Θεία Λειτουργία δὲν ἔχουμε μιὰ ἐξωτερικὴ ἀναπαράσταση ἢ μιὰ ἐπανάληψη, γιατί ἡ σταυρικὴ θυσία ἅπαξ, μιὰ φορὰ δηλαδὴ, ἐτελέσθη, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐπαναλαμβάνεται, ἀλλὰ ἔχουμε συνέχεια καὶ μετοχή στὴ μιὰ καὶ μοναδικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι μιὰ νέα θυσία, ἀλλὰ πάντα ἡ ἴδια, αὐτὴ πού ὁ Χριστὸς μᾶς ἔδωσε καὶ μέσα στὴν ὁποία μᾶς ἔχει περιλάβει. Προσφέρουμε, λοιπόν, τὴ Θεία Εὐχαριστία, ὄχι γιατί ὁ Θεὸς τὴ χρειάζεται, ἀλλὰ γιατί ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ προϋπόθεση τῆς ἰδιότητος μας ὑπάρξεως ἐν Αὐτῷ. Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος οὐσιαστικῆς ἀνακαινίσεως τοῦ κόσμου. Διότι μόνον ἡ εὐχαριστιακὴ κοινότητα, ἡ ὁποία μεταμορφώνεται στὴ Θεία Εὐχαριστία, εἶναι δυνατὸ καὶ νὰ μεταμορφώσει ἀληθινὰ τὸν κόσμον.

[...] Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, στὴν ἀσύγκριτη ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν περιορίστηκε νὰ ἐνώσει τὴ θεία ὑπόστασή Του μετὰ τὴ φύση μας, ἀναλαμβάνοντας ἓνα ἐμψυχωμένο σῶμα καὶ μιὰ ψυχὴ προικισμένη μετὰ διάνοια, γιὰ νὰ φανερωθεῖ πάνω στὴ γῆ καὶ νὰ ζήσει μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἐνώθηκε, ὡς θαῦμα ἀσύγκριτα πρὸ πλούσιον, μετὰ τις ἴδιες ἀνθρώπινες ὑποστάσεις, συνενούμενος ὁ ἴδιος μετὰ καθένα πιστὸ μετὰ τὴν κοινωνία τοῦ ἁγίου Του Σώματος, ἀφοῦ ἔγινε ἓνα σῶμα μαζί μας. (Ἐφεσ. γ', 6). Καὶ κάνει ἀπὸ μᾶς ἓνα ναὸ ὁλόκληρης τῆς θεότητός του –διότι μέσα στὸ ἴδιο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατοικεῖ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικὰ (Κολασ. β', 9)–. Πῶς νὰ μὴ φωτίσει αὐτοὺς πού κοινωνοῦν ἀξίως μετὰ τὴ θεϊκὴ ἀχτίνα τοῦ σώματός Του, πού βρίσκεται μέσα μας, φωτίζοντας τὴν ψυχὴ τους, ὅπως φώτισε τὰ ἴδια τὰ σώματα τῶν μαθητῶν Του πάνω στὸ Θαβῶρ; Ἐπειδὴ τότε αὐτὸ τὸ Σῶμα, πηγὴ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος, δὲν εἶχε ἐνωθεῖ ἀκόμη μετὰ τὰ σώματά μας: Φώτιζε ἀπέξω αὐτοὺς πού τὸν προσεγγίζανε ἀξίως καὶ ἀπέστελνε τὸ φωτισμὸ στὴν ψυχὴ μετὰ τὴ μεσολάβηση τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ σήμερα, ἀφοῦ ἐνώθηκε μαζί μας καὶ ἐνυπάρχει μέσα μας, φωτίζει τὴν ψυχὴ ἀπὸ μέσα[...]

Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ
(Τριάδες, 1, 3, 38, ἔκδ. J. Meyendorff, σελ. 192).

Ποιμαντικά στιγμιότυπα

Τὸ εὐαγγέλιο τῆς κρίσεως

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Ἡ ἐπικαιρότητά του

Ἐπανερχεται μὲ τὴν ἀνατολὴ τῆς νέας χιλιετίας ὅσον ποτὲ ἄλλοτε ἡ ἐπικαιρότητα τοῦ Εὐαγγελίου τῆς κρίσεως. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι κατέχουμε κάποιο μυστικό, τὸ ὁποῖο καὶ κρύβουμε ἐπιμελῶς, γιὰ τὸ πότε θὰ γίνεῖ αὐτὴ ἡ Κρίση, πράγμα πού μόνο ὁ πατὴρ ἄλλωστε γνωρίζει (Μάρκ. ιγ', 32). Ἐάν ἀγνοοῦμε τὸ «πότε ὁ καιρὸς», γιὰ τὸν ὁποῖο κάνει λόγο ὁ ἐπόμενος στίχος 33, ὁ λόγος μας δὲν εἶναι ἀνεπίκαιρος, οὔτε μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸ καθήκον μας νὰ γρηγοροῦμε, νὰ ἀγρυπνοῦμε, δηλαδή, γιὰ νὰ μὴ πιαστοῦμε στὸν ὕπνο. Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους. Ὁχι μόνο «κατ' ἰδίαν» πρὸς τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο, τὸν Ἰωάννη καὶ τὸν Ἀνδρέα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπολοίπους Ἀποστόλους καὶ πρὸς ὅλους μας: «ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω» (στίχος 37).

Ἡ ἐπικαιρότητα πάλι δὲν ἔγκειται στὴ χρονικὴ στιγμή πού θὰ λάβει χώρα τὸ γεγονός. Ἡ ἐτοιμότητά μας γι' αὐτὸ εἶναι τὸ ἓνα κρατούμενο. Τὸ ἄλλο κρατούμενο εἶναι ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ δώσουμε λόγο ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή γιὰ τὸ πόσο, δηλαδή, ἀνταποκριθῆκαμε στὸ περιεχόμενο τῆς κρίσεως καὶ πόσο μάθαμε νὰ μιᾶμε τὴ γλώσσα τῆς ἀγάπης. Γιατὶ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Κρίσεως σ' αὐτὴ τὴ γλώσσα ἀναφέρεται καὶ αὐτὴ τὴ γλώσσα πρέπει νὰ μάθουμε ἐπειγόντως καὶ σὲ ὅλες τὶς διαλέκτους τῆς. Δὲν εἶναι τυχαῖο μάλιστα ὅτι στὰ πρόθυρα τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἡ Ἐκκλησία μας ἀναγινώσκει εἰς ἐπήκοον ὄλων ὡς εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρως τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Κρίσεως (Ματθ. κε', 31-46). Εἶναι σὰ νὰ μᾶς κα-

λεῖ σ' ἓνα ταχύρρυθμο σεμινάριο ἐκμαθήσεως αὐτῆς τῆς κοινῆς γλώσσας, τὴν ὁποία οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς ἀγνοοῦμε, γι' αὐτὸ καὶ κτίζουμε πύργους στὴν ἄμμο ἀνάλογους μὲ ἐκεῖνον τῆς Βαβέλ.

Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ

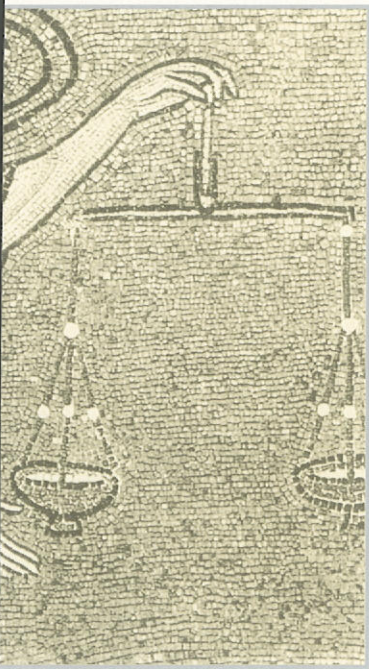
Πρόσφατα μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσω γιὰ «τὰ ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης τοῦ Εὐαγγελίου τῆς κρίσεως» καὶ νὰ δώσω πρὸς δημοσίευση τὸ κείμενο τῆς εισηγήσεώς μου στὸν ΛΕ' τόμο τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν» (ὑπὸ ἐκδοσῆ). Θὰ ὑποστήριζα ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἕξι εἰδῶν τῆς ἀγάπης κάνει καὶ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰ μεταξὺ τῶν «εὐλόγητων τοῦ πατρός», τῶν δικαίων, καὶ τῶν «κατηραμένων». Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ πού «ἀπελεύσεται» ἡ κάθε κατηγορία ἀνθρώπων μετὰ τὴν ἡμέρα τῆς μελλούσης κρίσεως—εἰς κόλασιν ἢ εἰς ζωὴν αἰώνιον—θὰ πρέπει νὰ συνειδητοποιηθεῖ ὅτι ἐκεῖνο πού κάνει τὴ ζωὴ τῆς γῆς ζωὴ ἢ κόλαση εἶναι ἡ παρουσία ἢ ἡ ἀπουσία τῆς ἀγάπης. Αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι τὸ οὐσιαστικὸ μῆνυμα αὐτῆς τῆς περιοχῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀπλῶς

«Ἄγγελος Κυρίου»
Ψηφιδωτὸ ἀπὸ τὸ παρακλήθ

συνακόλουθη συνέπεια. Ἡ διήγηση τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κρίσεως διαφωτίζει μάλιστα στήν πλήρη της ἔκταση τὴν ἐκκλησιαστική, ἀτομική ἢ κοινωνική, διακονία, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα ἀναλύει ὁ Κύριος χριστολογικὰ («ἐμοὶ ἐποιήσατε»). Σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἡ ἐκκλησιαστική διακονία, πὺ οὐσιαστικὰ ἀπορρέει ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη αὐτὴ διήγηση, οἰκοδομεῖ μὲ τρόπο φανερὸ τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τὴν Ἐκκλησία («εἶδες γὰρ τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Θεόν σου»).

Στὴν ἐν λόγῳ περικοπή περιγράφονται τὰ ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης, ὅταν τὴν ἐφαρμόζουμε μὲ τρόπο ἐνεργητικὸ (θετικῶς), ἢ ὅταν τὴν παραλείπουμε (ἀρνητικῶς). Αὐτὴ ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ ἐπιτελεσθεῖ καὶ σωματικῶς (ὕλικῶς) καὶ ψυχικῶς (πνευματικῶς), σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, ὁ ὁποῖος ἔζησε μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 12ου αἰώνα.

τῆς Δικαιοσύνης».
 ἄλλο τῆς Βενετίας (12ος αἰών).

«Ταῦτα πάντα τὰ ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης ἐπιτέλει μὲν καὶ σωματικῶς, πλὴν ἀλλὰ καὶ ψυχικῶς διπλῶν γὰρ ὄντων ἡμῶν, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, δύνανται ταῦτα διπλῶς κατορθωθῆναι» (PG 123, 433 D).

Αὐτὰ τὰ εἶδη τῆς ἀγάπης, καίτοι ὁ Χριστὸς φαίνεται νὰ ἐπαινεῖ ἢ νὰ ἐγκαλεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ τὰ ἔκαναν ἢ δὲν τὰ ἔκαναν σ' Αὐτόν, ἀπευθύνονται στοὺς ἐλαχίστους ἀδελφοὺς τοῦ Κυρίου. Στὸ πρό-

κάριος ἐστὶ μοναχὸς –θὰ ὑποστήριζα ὅτι μακάριος εἶναι καὶ ὁ κάθε χριστιανὸς– ὁ πάντας ἀνθρώπους ὡς Θεὸν μετὰ Θεὸν λογιζόμενος» (Λόγος περὶ προσευχῆς, κεφ. ρκα').

Διαχρονικὴ ἐφαρμογὴ

Ἄνοιγεται, λοιπόν, ἐνώπιόν μας στάδιον δόξης λαμπρὸν ἐφαρμογῆς τοῦ μηνύματος τοῦ Χριστοῦ σὲ κάθε ἐποχῇ. Τὸ μήνυμα αὐτὸ εἶναι διαχρονικὸ καὶ μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθεῖ παντοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων, γιατί παντοῦ καὶ πάντοτε ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ βαθιεῖς, ἔντονες ἀνθρώπινες ἀνάγκες, πὺ μνημονεύονται στὸ εὐαγγελικὸ κείμενο. Ἡ τετραπλὴ μάλιστα προσέγγιση καὶ διαίρεση, σὲ θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ, σωματικὴ –ὕλικὴ καὶ ψυχικὴ– πνευματικὴ ἐφαρμογὴ, ἐλευθερώνει τὶς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε μὲ φαντασία νὰ ἀναπτύξει καὶ νὰ σχεδιάσει τὴν Ἀγάπην μὲ τοὺς δείκτες της. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θέλω νὰ παραπέμψω σ' ἓνα ἄλλο θεμελιῶδες κείμενο τῆς Καινῆς Διαθήκης γιὰ τὴν ἀγάπην. Ἐννοῶ τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης τοῦ ἀποστόλου Παύλου πὺ βρίσκεται στὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή, κεφ. ιβ', 31 - ιδ', 1.

Τὸ κείμενο, στὸ ὁποῖο περιγράφονται τὰ ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης, θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ ὀνομάσουμε *Χάρτα τῆς κοινωνικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας* καὶ γιατί ὄχι καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Τὸ Εὐαγγέλιο τῆς κρίσεως θὰ μπορούσε μάλιστα νὰ στοιχειοθετήσῃ ἀκόμη καὶ μία κοινωνικὴ κριτικὴ ὡς πρὸς τὸ τί κάνουν ἢ δὲν κάνουν οἱ κοινωνίες καὶ τὰ κράτη γι' αὐτὲς τὶς ἀνάγκες, ἐν ὄψει τῆς Βασιλείας ἀλλὰ καὶ τῆς καθημερινότητος –γιὰ τὴν ὁποία γίνεται τόσος λόγος τώρα τελευταῖα– καὶ ὄχι μόνο κριτικὴ σὲ ἀτομικὸ ἢ προσωπικὸ ἐπίπεδο. Εἶναι περιττὸ νὰ σημειώσουμε ὅτι ἱστορικὰ ἡ Ἐκκλησία ἀνέπτυξε τὸ ὄλο κοινωνικὸ της ἔργο καλλιεργώντας αὐτὰ τὰ ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης καὶ θὰ συνεχίσει καὶ στὸ μέλλον. Κατὰ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου ἄλλωστε «τοὺς φτωχοὺς θὰ τοὺς ἔχοιμε πάντοτε μαζί μας» (Ματθ. κς', 11), ἀνθρώπους, δηλαδή, μὲ ἀνάγκες ψυχικὲς καὶ σωματικὲς, γιὰ τοὺς ὁποῖους ἡ Ἐκκλησία θὰ πρέπει νὰ μεριμνᾷ.

«Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον!»

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παύλου Ἰωάννου

Θέλω ἀπλὰ νὰ πῶ μερικὲς σκέψεις καὶ προβληματισμούς μου, καθὼς αἰσθάνομαι ὅτι κάποιες συμπεριφορὲς κινδυνεύουν νὰ νοθεύσουν καίριες ἀλήθειες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς παραδόσεώς μας, γιατί πιστεύω ὅτι αὐτὲς οἱ συμπεριφορὲς δὲν μπορεῖ νὰ ἀφοροῦν μόνον ὅσους τὶς ἀσκοῦν, ἀλλὰ ὅλους. Ὑπάρχουν κάποια πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἐν σιωπῇ καὶ πρὸ παντὸς δὲν εἶναι δυνατὸν ἐκκλησιαστικοὶ θεσμοὶ καθαγιασμένοι ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἀγιασμένων ἀνθρώπων καὶ τὶς διδασκαλίες θεοπνεύστων διδασκάλων νὰ χρησιμοποιοῦνται στὴν ὑπηρεσία προσωπικῶν ἐπιδιώξεων ἢ νὰ ἐπιχειρεῖται ἢ ἀλλοιώσῃ τους.

Αἰσθάνομαι πολὺ μικρὸς γιὰ νὰ πῶ τί εἶναι ὁ μοναχισμὸς γιὰ τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄγιοι μοναχοί, ὁσιώτατοι πατέρες, ἄνθρωποι ποὺ ἔζησαν τὴν μοναχικὴ πολιτεία ὡς ὁδὸν θεώσεως ἔχουν καταγράψει καὶ περιγράψει αὐτὴν τὴν μοναδικὴ ὁδὸ καὶ αἰσθάνεται κανεὶς δέος μελετῶν καὶ πληροφορούμενος τὰ ἀσκητικὰ παλαίσματα παλαιῶν καὶ συγχρόνων ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι γνωστὸν, ἐπίσης καὶ σαφὲς ὅτι ὁ Ὀρθόδοξος Μοναχισμὸς εἶναι ἡσυχαστικὸς καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ βασικὴ διαφορὰ του ἀπὸ τὸν δυτικό. Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ζωὴ Της εἶναι κατὰφορτῆ ἀπὸ τοὺς γλυκύτατους καρπούς τοῦ ἡσυχαστικοῦ Μοναχισμοῦ καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός

ὑποχρεώνει ἐμᾶς τοὺς νεώτερους, ἂν δὲν μποροῦμε νὰ φθάσουμε τὰ δικά τους μέτρα, τουλάχιστον νὰ μὴν ἐπιχειροῦμε νὰ τὰ ἀλλοιώσουμε.

Ὁ Μοναχισμὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὁδὸς ταπεινώσεως, ὁδὸς ἀγιασμοῦ, δὲν εἶναι ὁδὸς ἐπιδείξεως δυνάμεως, δὲν εἶναι ὁδὸς ἀσκήσεως ἐξουσίας, δὲν εἶναι ὁδὸς ἐγκόσμιαις προβολῆς, δὲν εἶναι ὁδὸς κοσμικῆς πολυπραγμοσύνης. Ἡ μοναχικὴ πολιτεία διέπεται ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς κανόνες, ἡ τήρησή τῶν ὁποίων κάνει ἕνα

μοναστήρι, στὸ γράμμα καὶ στὸ πνεῦμα μοναστήρι, καὶ ἡ ἀθέτησή τῶν ὁποίων τὸ καθιστᾷ ἀνύπαρκτο, ἔστω καὶ ἐὰν διαφημίζεται σὰν μοναστήρι, ἔστω καὶ ἂν διαθέτει λαμπρὰ κτηριακὰ συγκροτήματα. Ὅταν π.χ. ἕνα μοναστήρι δὲν εἶναι ἀναγνωρισμένο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὡς μοναστήρι, τότε δὲν εἶναι μοναστήρι καὶ ὅλες οἱ κουρὲς ποὺ γίνονται σ' αὐτὸ εἶναι ἀνυπόστατες, ἀφοῦ ἡ μονὴ τῆς μετανοίας τῶν μοναχῶν εἶναι ἀνύπαρκτη.

Γιατὶ ἀλλοίμονο, ἐὰν καὶ στὴν Ἐκκλησία ἰσχύσει τὸ «εἶσαι ὅ,τι δηλώσεις».

Τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχει μὲ τὴν πνευματικὴ παράδοση τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἢ διαφήμιση τῶν μοναστηριῶν καὶ τὸ μάρκετινγκ κατὰ τὸ πρότυπο κοσμικῶν ἐπιχειρήσεων;

Ἐνα μοναστήρι δὲν εἶναι ἐνορία. Ἐνα μοναστήρι δὲν ἔχει ἀποστολὴ νὰ ἀσκήσει ποιμαντικὴ δράση στὸν κόσμο. Ἐνα μοναστήρι ποιεῖ διαφορετικὰ τὸν κόσμο. Τὸν ποιμαίνει διὰ

τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων. Ὄταν οἱ μοναχοί, ἀντὶ γιὰ τὶς προσευχές, τὶς ἀκολουθίες, τὴν μελέτη τῶν πατερικῶν κειμένων, τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν παθῶν, φτιάχνουν στιχάκια καὶ CD, ὅταν ἀντὶ νὰ συνθέτουν χορούς ὑμνωδῶν φτιάχνουν συγκροτήματα μὲ κιθάρες, ὅταν ἀντὶ νὰ ξενοχτοῦν στὶς ἀγρυπνίες χρησιμοποιοῦν τὸ χρόνο γιὰ νὰ παίζουν σὲ κάποια στέκια, ὅλα αὐτὰ δὲν συνιστοῦν ἀπλῶς πλήρη σύγχυση κριτηρίων, δὲν συνιστοῦν ἀπλῶς κίνδυνο ἐκκοσμικεύσεως, ἀλλὰ δημιουργοῦν τὴν αἴσθηση ὅτι τότε καὶ οἱ ἀγρυπνίες καὶ οἱ ἀκολουθίες καὶ τὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ μετατρέπονται σὲ «ἐκδηλώσεις» καὶ δὲν συνιστοῦν ἔκφραση μοναχικῆς ἐμπειρίας. Ὅλα αὐτὰ εἶναι καμώματα, εἶναι κινήσεις ἐντυπωσιασμοῦ καὶ δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση μὲ τὴν ποιμαντικὴ εὐθύνη. Ἐνα ταλαιπωρημένο παιδί τῆς ἐποχῆς μας, ὅταν στρέφεται στὴν Ἐκκλησία, δὲν ἔρχεται νὰ βρεῖ αὐτὰ πού ἄφησε στὸν κόσμο. Ἄν χρειάζοταν συγκροτήματα καὶ κιθάρες τὰ βρίσκει ἄλλοῦ καὶ σὲ πολὺ καλύτερη μορφή. Στὴν Ἐκκλησία θὰ ἔλθουν γιὰ τὴν ζήτησιν κάτι οὐσιαστικό.

Ἐνα μοναστήρι δὲν εἶναι μέσο ἄσκησης ἐξουσίας, ἡ ἡγουμενικὴ θέση δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιπαρατίθεται στὴν ἐπισκοπικὴ, ἕνα μοναστήρι δὲν μπορεῖ νὰ προβάλλεται διαρκῶς καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξει πόσο χρήσιμο εἶναι καὶ πόσο «καλὸ κάνει», γιὰ τὴν αὐτὴ εἶναι μία νοοτροπία εὐθέως ἀντίστροφη μὲ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα. Ἐνα μοναστήρι δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει δικές του κατασκηνώσεις καὶ μάλιστα νὰ τὶς ἀντιπαραθέτει σὲ αὐτὲς τῶν Μητροπόλεων, γιὰ τὴν τότε τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι ἐκκλησιαστικό.

Δὲν γνωρίζω ἂν νομικὰ οἱ μοναχοὶ μποροῦν νὰ συνιστοῦν ἑταιρεῖες καὶ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ χορούς ἑκατομμυρίων. Γνωρίζω, ὅμως, ὅτι αὐτὲς εἶναι συμπεριφορὲς ἀσυμβίβαστες μὲ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα καὶ μὲ τὴν ὀρθόδοξη μοναχικὴ παράδοση. Τότε οἱ ὑποσχέσεις περὶ ἀποταγῆς τοῦ κόσμου εἶναι ψευδεπίγραφες. Ἐὰν κάποιοι θέλουν νὰ ἀσκήσουν ποιμαντικὸ ἔργο, ἄς ἀναλάβουν ἐνορίες καὶ ἀσχοληθοῦν συστηματικὰ μὲ αὐτὲς καὶ ἄς μὴν ἐπιχειροῦν νὰ λαφυραγωγοῦν τὶς ἐνορίες καὶ νὰ ἐμφανίζονται ὡς ὑπερ-ἐνορίες. Ἐνα ὀρθόδοξο μοναστήρι δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ὀπαδοὺς, γιὰ τὴν τότε παύει νὰ εἶναι μοναστήρι. Δὲν μπορεῖ νὰ

ὀργανώνει συλλόγους ὑποστήριξης, διότι, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ μακαριστὸς π. Παῖσιος, χάνει τὴν ὑποστήριξη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὀδηγεῖ σὲ λανθασμένους δρόμους.

Ὄταν ἕνα μοναστήρι λειτουργῶντας μὲ τὴν νοοτροπία Μητροπόλεως νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ὀργανώνει σὲ κοσμικὰ ξενοδοχεῖα καὶ μάλιστα ἄλλης περιοχῆς ἐκδηλώσεις, πού δὲν ἀνήκουν στὴν ποιμαντικὴ δικαιοδοσία τῶν μοναστηριῶν, δὲν ὀρᾷ ὡς ἕνα ὀρθόδοξο μοναστήρι.

Δυστυχῶς, σὲ πολλὲς περιπτώσεις τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νοοτροπία τῶν ἐν τῷ κόσμῳ χριστιανικῶν ἀδελφοτήτων ἐνεδύθη τὴν μοναχικὴν τρίβον, χωρὶς ὅμως νὰ ἀλλάξει καὶ τὴν νοοτροπία, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ Μοναχισμὸς καὶ τὸ Μοναστήρι νὰ εἶναι μέσον καὶ ὄχι αὐτοσκοπός.

Ὄταν παίρνοντας ἕνα περιοδικὸ τέτοιων μονῶν βλέπεις πάντα τὴν μόνιμη ἐπωδὸ «στεῖλτε μας χρήματα», τότε ἔχει τὴν αἴσθηση ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ βασικότερος σκοπὸς τῆς ἐκδόσεώς τους. Συγκρίνοντας κανεὶς π.χ. τὸ περιοδικὸ τῆς Μονῆς Γρηγορίου μὲ αὐτὰ τὰ περιοδικὰ καταλαβαίνει τὴν τεράστια διαφορὰ ὕφους, ἡθους καὶ ἐπιδιώξεων. Ἄν κάποιοι ἔκαναν λάθος, εἶναι πιὸ τίμιο νὰ ἀλλάξουν πορεία παρά νὰ τύπτουν τὶς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων.

Εἶχα τὴν εὐλογία νὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ ζήσω ἐκ τοῦ πλησίον γιὰ μία εἰκοσαετία τὸν ἀείμνηστο Γέροντα τῆς Μονῆς τοῦ ὁσίου Δαβὶδ π. Ἰάκωβο. Στοιχοῦμενος τοῖς ἀγίοις πατράσι, ἔζησε τῇ ταπεινώσει τὰ ὑψηλὰ καὶ τῇ πτωχείᾳ τὰ πλούσια. Ἐνας, καὶ ὄχι βέβαια ὁ μόνος, ἀπὸ τοὺς σύγχρονους ἐκφραστὲς τῆς μοναχικῆς παραδόσεως καὶ ἐγγυητῆς ὅτι αὐτὴ ἡ μοναχικὴ βιωτὴ εἶναι βατὴ καὶ στὴν σημερινὴ ἐποχῇ. Διερωτῶμαι, μήπως ἡ κοσμικὴ πολυπραγμοσύνη νομίζουμε ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ καλύψει τὸ ἀταπείνωτο φρόνημα καὶ τὴν ἔλλειψη ἀληθοῦς πνευματικότητος;

Γράφω εἰλικρινὰ μὲ πολὺ πόνο αὐτὲς τὶς γραμμές, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι ὅλα ἔχουν κάποια ὄρια. Οἱ μοναχοί, γιὰ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ φῶς πού φωτίζει τὴν ζωὴ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀγωνιζομένων χριστιανῶν. Τὸ Εὐαγγελικὸ ἐρώτημα: «εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον!» εἶναι ἀμείλικτο καὶ πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσει ὅλους.

Ὁ πνευματικὸς ἀπέναντι στοὺς χρῆστες καὶ τοὺς γονεῖς τους*

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

1. Προκαταρκτικὰ

Σήμερα πιά δὲν ὑπάρχει κανένας, πού νὰ μὴ γνωρίζει κάτι πάνω στὸ θέμα τῶν ναρκωτικῶν, καί, ἀκόμη, δὲν ὑπάρχει τόπος πού νὰ ἔμεινε ἀνέγγιχτος ἀπὸ τὴ μάστιγα τῆς ἐποχῆς μας. Δυστυχῶς, στὸν τομέα τῶν Ναρκωτικῶν ἡ παγκοσμιοποίηση ἔχει πιά ὀλοκληρωθεῖ. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ὀρισμένων τόπων καὶ χωρῶν βρίσκεται στὸ βαθμὸ ἔκτασης τοῦ προβλήματος, καθὼς καὶ στὴν ποικιλία καὶ ἀποτελεσματικότητά τῶν μέσων καταπολέμησης τῆς διάδοσης τῶν οὐσιῶν καὶ τῆς ἐλάφρυνσης τῶν καταστροφικῶν συνεπειῶν τους.

2. Πρόβλημα ὑπαρκτό, δεδομένο

Ἐπομένως, στὴν εἰσήγησή μας δὲν θὰ ξεκινήσουμε ἀπὸ τὴν αἰτιολόγηση τῆς ἐμφάνισης τοῦ προβλήματος, ἀλλὰ θὰ τὸ ἐκλάβουμε ὡς δεδομένο. Ἐκεῖνο πού πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ λεχθεῖ εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ πρόβλημα, πού ὀφείλει τὴν ὑπαρξή του σὲ πολλοὺς παράγοντες. Αὐτοὶ οἱ παράγοντες μπορεῖ νὰ εἶναι —ὅπως ὑποστηρίζεται σήμερα ἀπὸ ἀρκετοὺς— βιολογικοί, κοινωνικοί, οἰκογενειακοί, ψυχολογικοί, ἔκτακτα θλιβερά γεγονότα κτλ.

Ὅμως, ὅποιες καὶ ἂν εἶναι οἱ αἰτίες, ὅταν βρεθοῦμε ὡς ἱερεῖς-ἐξομολόγοι ἀπέναντι στὸ πρόβλημα, τὸ ποιμαντικὸ μας ἐνδιαφέρον θὰ στραφεῖ ἀναγκαστικὰ καὶ κατὰ κύριο λόγο πρὸς δύο κατευθύνσεις, τὸ χρῆστη καὶ τοὺς γονεῖς του. Εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνει μία ὀλοκληρωμένη δουλειὰ χωρὶς νὰ ἀσχοληθοῦμε ταυτόχρονα, μαζὶ ἢ μεμονωμένα, καὶ μὲ τὰ δύο μέρη. Καὶ τοῦτο γιὰ εἶναι τέτοια ἡ συναισθηματικὴ συμμετοχὴ καὶ τὸ ἐναγώνιο ἐνδιαφέρον, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖς νὰ ἀφήσεις κατὰ μέρος καμιά ἀπὸ τὶς δύο πλευρές. Ἡ καλὴ πορεία τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐπηρεάζει τὴν καλὴ πορεία τῆς ἄλλης. Ἐνῶ ἡ κακὴ πορεία τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐπηρεάζει ἀνάλογα καὶ τὴν ἄλλη ὑπάρχει μία ἔντονη συναισθηματικὴ ἀλληλεγγύη, μιὰ ἀλληλοπεριχώρηση συναισθημάτων.

3. Ποιὸς πλησιάζει τὸν ἱερέα

Αὐτοὶ πού πλησιάζουν τὸν ἱερέα συνήθως εἶναι οἱ γονεῖς, εἴτε γιὰτὶ ἤδη ἔχουν μιὰ καλὴ πνευματικὴ σχέση ἐμπιστοσύνης ἀπέναντί του, εἴτε γιὰτὶ ψάχνουν ἐναγωνίως νὰ βροῦν ἀπὸ ὀπουδήποτε τὴ λύτρωση ἀπὸ τὴ συμφορὰ πού τοὺς χτύπησε, εἴτε γιὰτὶ ἀναζητοῦν συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ —δὲν

* Ὁμιλία σὲ ἡμερίδα ἱερέων γιὰ τὸ θέμα τῶν Ναρκωτικῶν, πού πραγματοποιήθηκε στὸ Βόλο, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, τὴν 27.11.2000.

ἔχει τόση σημασία— τὸ θαῦμα τοῦ Θεοῦ ἢ τὸν ἔξορκισμό τοῦ κακοῦ ποὺ χτύπησε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ μάλιστα μπῆκε μέσα καὶ τα-ρακουνᾶ συθέμελα τὸ σπιτικό τους, τίς οἰκογενειακὲς σχέσεις τους καί, ἀκόμη, προσβάλλει βάνουσα τὸ κοινωνικὸ γόητρο τῆς οἰκογένειας.

Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ εἰπωθεῖ ὅτι στὶς μεσογειακὲς χῶρες, ἐπειδὴ οἱ χρῆστες βρίσκονται μέσα στὴν οἰκογένεια, τὸ πρόβλημα σίγουρα παίρνει οἰκογενειακὲς διαστάσεις. Ἀντίθετα, στὶς βόρειες χῶρες, ἐπειδὴ οἱ χρῆστες ἔχουν χαλα-

ρῶτερους οἰκογενειακοὺς δεσμούς, τὸ πρόβλημα ἔχει λιγότερο οἰκογενειακὸ καὶ περισσότερο προσωπικὸ χαρακτήρα. Ἡ παρουσία τοῦ προβλήματος μὲ οἰκογενειακὲς διαστάσεις εἶναι, τελικά, προτιμώτερη, διότι ἡ οἰκογένεια εἶναι ἀσφαλέστερο καὶ ἰσχυρότερο πεδίο στήριξης γιὰ τὸ χρήστη.

Ὁ χρήστης, πάντως, δὲν εἶναι τόσο πρόθυμος νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν ἱερέα μὲ εἰλικρίνεια καὶ νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά του, καὶ τοῦτο γιατί ἔχει συμφερότερη πρόσβαση, τὸν ψυχίατρο, ἀφοῦ εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ τοῦ συνταγογραφήσῃ «ἡρεμιστικὰ χάπια» ἢ νὰ τοῦ χορηγήσῃ κάποιο ἀπαραίτητο ἱατρικὸ πιστοποιητικὸ, προκειμένου νὰ ἀντιμετωπίσῃ καλύτερα κάποιες ἀξιόποινες πράξεις, ὅπως κλοπές, ἐμπορία ναρκωτικῶν κ.ἄ.

4. Ἡ βασικὴ μας ἀρχικὴ ἀντιμετώπιση

Ἡ συμπεριφορά μας ἀπέναντι στὸ χρήστη θὰ εἶναι ὑποστηρικτικὴ, γιατί ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ καὶ τὴ στήριξή

μας. Ἴσως, καλὸ εἶναι γιὰ μᾶς νὰ τὸν θεωροῦμε ὡς ἕναν ἀσθενή. Ὅπως δὲν ἀντιδικοῦμε ἢ δὲν ἐνοχοποιοῦμε ἕναν ἀσθενή, ἔτσι δὲν χρειάζεται νὰ ἀντιδικοῦμε φανερά ἢ κρυφά—τὸ συνηθέστερο— μὲ τὸ χρήστη. Ἀλλιῶς, αὐτὸς καταλαβαίνει ὅτι δὲν τὸν ἀγαπᾶμε καὶ δὲν θὰ μᾶς ἀνεχτεῖ γιὰ πολὺ. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τοὺς γονεῖς καὶ τὸ συγγενικὸ περιβάλλον. Στὴν ἀρχὴ θὰ πρέπει νὰ δείξουμε τὴ λύπη καὶ τὴ συμπάραστασή μας γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε στὴ συγκεκριμένη οἰκογένεια. Στὴ συνέχεια, μὲ διάκριση καὶ σύνεση, θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἐμφανίσουμε τὰ νοσηρὰ σημεῖα τῆς οἰκογενειακῆς σχέσης, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπο στὴν ἐμφάνιση τοῦ προβλήματος, καί, βέβαια, αὐτὸ θὰ γίνῃ ὄχι διότι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ στήσουμε ἕνα πνευματικὸ δικαστήριον, νὰ δικάσουμε ἢ νὰ καταδικάσουμε κάποιους γονεῖς, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσπαθήσουμε, σὲ συνεργασία μαζί τους, νὰ ἀνορ-

θώσουμε την όποια κλωνισμένη οικογενειακή ατμόσφαιρα.

5. Παραπομπή σε κάποιο πρόγραμμα

Πρέπει όπωσδήποτε μέσα στην αντιμετώπισή μας να υπάρχει ή προσπάθεια να πείσουμε το χρήστη και τους γονείς του να παρακολουθήσουν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα αποθεραπείας για το χρήστη και συμβουλευτικής για τους γονείς. Πρέπει να καταλάβουμε ότι τα Ναρκωτικά είναι ένα πρόβλημα που δεν σηκώνει έρασιτεχνισμούς. Είναι ένα πολύ προωθημένο ποιμαντικό πρόβλημα για την Έκκλησία και δεν είναι δυνατόν να το λύσει μόνος του ο πνευματικός. Είναι απαραίτητες οι ειδικές γνώσεις, ή σχετική τεχνογνωσία και ακόμη είναι χρήσιμη ή συνειδητοποίηση, ιδιαίτερα για τους γονείς, ότι υπάρχουν και άλλοι με το ίδιο πρόβλημα. Η συναναστροφή με άλλους όμοιοπαθείς γονείς θα βοηθήσει στην καλύτερη αποδοχή του προβλήματος και στην ήρεμότερη αντιμετώπισή του, παράλληλα με την πολύτιμη ενημέρωση από την εμπειρία των άλλων γονιών πάνω στο ίδιο πρόβλημα. Όπωσδήποτε, βέβαια, όπως ο κάθε ναρκομανής είναι ειδική περίπτωση, το ίδιο και κάθε γονιός, κάθε οικογένεια είναι ειδική περίπτωση.

6. Πώς αισθάνονται, πιο συγκεκριμένα, οι γονείς ενός χρήστη

Τα συναισθήματά τους είναι πολλά και μάλιστα άρνητικά. Έκφράζουν στον ιερέα

έντονη άπελπισία, απογοήτευση, ένοχές, μέχρι και φαινόμενα κατάθλιψης. Αυτά τα συναισθήματα βγαίνουν από την πεποίθηση, που σιγά-σιγά εμπεδώνεται, ότι δεν έκαναν μέχρι τώρα αυτό που έπρεπε σαν γονείς, το καθήκον τους, όπως λέμε, για να μην οδηγηθεί το παιδί τους στις ουσίες. Είναι τόσο έντονη ή ένοχή τους, που αδυνατούν να δούν καθαρά τα πράγματα, όπως έχουν, και βρίσκουν ευθύνες για τον έαυτό τους και εκεί που δεν υπάρχουν.

Ο ιερέας απέναντι στους γονείς πρέπει να ενεργήσει σε τρία επίπεδα:

α) Θα πρέπει να στηρίξει τους ίδιους σε προσωπικό επίπεδο. Μπορεί κάποια φορά ο

Ο ιερέας θα παραμείνει πάντα ένα οικείο και έμπιστο πρόσωπο, ιδιαίτερα χρήσιμο μετά το στάδιο της θεραπείας, στο στάδιο της αποκατάστασης, που είναι και ο τελικός στόχος όποιασδήποτε έπιτυχοῦς προσπάθειας.

ένας να νιώθει αδύναμος και ο άλλος πιο δυνατός ψυχικά. Και οι δύο όμως έχουν ανάγκη βοήθειας, γιατί ο πρώτος νιώθει αδύναμος να βοηθήσει το παιδί του, ενώ ο άλλος, όντας «δυνατός», να μην μπορεί να προσεγγίσει με αγάπη

και συγκαταβατικότητα το πρόβλημα του παιδιού του.

β) Πρέπει να αφιερώσει αρκετό χρόνο, αν βέβαια είναι σε θέση να το κάνει ο ίδιος, ή τουλάχιστον να παραπέμψει εκεί που πρέπει, ώστε οι γονείς να ενημερωθούν καλά πάνω στο πρόβλημα και, ιδιαίτερα, να καταλάβουν ότι όφείλεται σε πολλούς παράγοντες, οι όποιοι συμβάλλουν, ώστε να φτάσει ένας νέος άνθρωπος να χτυπήσει την πόρτα των Ναρκωτικών. Αυτή ή γνώση, ή συνειδητοποίηση, θα τους βοηθήσει να νιώσουν ελαφρύτερα και στη συνέχεια να συμμετάσχουν στη διαδικασία αποδέσμευσης από τις ουσίες.

γ) Στο τρίτο και σημαντικότερο επίπεδο, για το οποίο ήδη κάναμε λόγο, θα πρέπει οι γονείς να εγκαταλείψουν τους αutosχεδιασμούς και να πειστούν από τον ιερέα οι ίδιοι και να πείσουν και το παιδί τους για κάποιο πρόγραμμα.

7. Ο ιερέας απέναντι στο χρήστη

Ο ιερέας θα πρέπει να καταλάβει ότι ο χρήστης είναι ένας ιδιαίζων ασθενής. Έχει τις δικές του απόψεις και συνήθειες. Συνήθως τα παιδιά που πέφτουν στις ουσίες είναι κάπως ευαίσθητα, ανώριμα, έχουν ίσως βαθύτερα και ανεκδήλωτα ψυχολογικά προβλήματα, είναι απελπισμένα και αηδιασμένα για μερικά πράγματα της κοινωνίας, δεν αντέχουν τις διάφορες κοινωνικές, ψυχολογικές, οικογενειακές κ.ά. πιέσεις και καταφεύγουν, διαφεύγουν στη «λύση των ουσιών». Βέβαια, αντί για «λύτρωση» σιγά-σιγά δέρονται

και αυτοδεσμεύονται με τα θανάσιμα, πολλές φορές, δεσμά των εξαρτησιογόνων ουσιών. Ο ιερέας πρέπει να προσπαθήσει να πείσει το χρήστη να πάει σε κάποιο πρόγραμμα για το δικό του μεγαλύτερο καλό. Δεν θέλει να τον ξεφορτωθεί ως αναρμόδιος, αλλά στην παρούσα φάση έχει ανάγκη ο χρήστης από κάποιο πρόγραμμα απεξάρτησης. Ο ιερέας θα παραμείνει πάντα ένα οικείο και έμπιστο πρόσωπο, ιδιαίτερα χρήσιμο μετά το στάδιο της θεραπείας, στο

στάδιο της αποκατάστασης, που είναι και ο τελικός στόχος οποιασδήποτε επιτυχοῦς προσπάθειας.

8. Ιερέας και στάδιο αποκατάστασης

Σ' αυτό το στάδιο ή παρουσία, ή συμπαράσταση και ή διδασκαλία του ιερέα είναι απαραίτητη, γιατί ο νέος που γλύτωσε από τα Ναρκωτικά έχει ανάγκη από ένα όραμα ζωής, έχει ανάγκη να αποκαταστήσει τους υγιείς δεσμούς του με την οικογένειά του και την κοινωνία.

Εξάλλου, ένας βασιικός παράγοντας που τον οδήγησε στις ουσίες ήταν ότι αισθάνθηκε μόνος, αποξενωμένος από την κοινωνία, έχασε το πρόσωπο και τον προσανατολισμό του, απελπίστηκε παντελῶς και προτίμησε τον «αργό θάνατο». Σ' αυτή τη φάση, ίσως, ο ιερέας θα πρέπει να έχει και ο ίδιος ενοχές, να βάλει στον εαυτό του το ερώτημα:

φρόντισα ειδικά γι' αυτό το παιδί να το ή-ρεμήσω, να το στηρίξω, να του δώσω ελπίδα και νόημα ζωής;

Για να ακριβολογοῦμε, τέλος, θα ήταν ακόμη καλύτερα ο ιερέας να έχει ολοκληρωμένο ενδιαφέρον για κάθε ένοριτή του και την έγνοια να τον παραλάβει από μικρό παιδί, ώστε ή ὄλη πνευματική εργασία και προσφορά του να είναι, με τη χάρη του Θεού, ένα ιδιότυπο μακροχρόνιο «πρόγραμμα πρόληψης, θεραπείας, αποκατάστασης».

Για να ακριβολογοῦμε, τέλος, θα ήταν ακόμη καλύτερα ο ιερέας να έχει ολοκληρωμένο ενδιαφέρον για κάθε ένοριτή του και την έγνοια να τον παραλάβει από μικρό παιδί, ὡστε ή ὄλη πνευματική εργασία και προσφορά του να είναι, με τη χάρη του Θεού, ένα ιδιότυπο μακροχρόνιο «πρόγραμμα πρόληψης, θεραπείας, αποκατάστασης».

Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΘΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ

Τοῖς μισοῦσιν...

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Ν. Καλλιανού

«Μνήσθητι Κύριε...». Οἱ μερίδες στοῦ ἱεροῦ Δισκάριο ὄλο καὶ γίνονται περισσότερες. Θαρρεῖς ὅτι σ' αὐτὸ τὸ κυκλικὸ ἱερὸ Σκεῦος, πὺν θυμίζει ὅλη τὴ γῆ σὲ μιὰν ἄλλη τῆς μορφῆ καὶ διάσταση, ἐπιτελεῖται μιὰ παράξενη, ὡστόσο ἁγιασμένη Σύναξη. Στοῦ μέσον ὁ Ἄμνός Κύριος, δεξιά ἢ Κυρία Θεοτόκος, ἀριστερὰ τὰ 9 Τάγματα, οἱ Ἅγιοι δηλαδὴ ἢ ὁ Χορὸς ἐκείνων πὺν νυχθημερόν δέονται ὑπὸ τὸν Θρόνον τοῦ Ἄρνιου.

Κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν Ἄμνὸ οἱ μερίδες ἢ τὰ πρόσωπα, πὺν τὸ καθένα τὸ ἀντιπροσωπεύει ἓνα λεπτό, μικρὸ ψιχίο ἄρτου. Αὐτὴ δὲ ἢ ψίχα μέλλει πῶ ὕστερα νὰ βαπτιστεῖ στοῦ Αἷμα τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ λάβει τὴ Χάρη καὶ τὸν ἁγιασμό.

Στέκει ὁ ἱερέας μὲ προσοχὴ καὶ ἱερὸ δέος μπροστὰ στὴν Ἱερὴ Πρόθεση καὶ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ τεμάχιο τοῦ ἄρτου τὶς μερίδες, διαβάζοντας ἢ μνημονεύοντας τὰ ὀνόματα τῶν ζώντων. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ τοῦ εἶναι γνωστά, οἰκεῖα ἄλλα πάλι ἄγνωστα, γιὰ πρώτη του φορὰ τὰ διαβάξει. Ὅμως, σὲ ὅλα διακρίνει τὸν πόνο, τὸ δάρος τῆς ἀνάγκης γιὰ προσευχὴ, γιὰ οὐράνια συνδρομή, γιὰ μιὰν πνευματικὴ ἀνάσα μέσα στοῦ ζοφῶδες κλίμα τῆς πικρῆς καθημερινότητος.

Ἡ μνημόνευση ἔχει τὸν χαρακτήρα τῆς κλήσης στοῦ Δεῖπνο, ἀλλὰ καὶ στὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ. Ὅμως, τὸ προνόμιο τοῦ ἱερέα ἐκείνη τὴ μυστικὴ, σημαδιακὴ ὥρα εἶναι ἄλλο. Ὅτι μπορεῖ, χωρὶς κανεὶς νὰ τοῦ τὸ ἐπιβάλλει, νὰ μνημονεύσει, δηλαδὴ νὰ καλέσει σὲ συνάντηση, σὲ σύναξη καὶ αὐτοὺς πὺν τὸν ἐχθρεύονται, τὸν χλευάζουν, τὸν συκοφαντοῦν καὶ δὲν τοῦ

ἔχουν ζητήσει ποτὲ νὰ τοὺς θυμηθεῖ «Μνήσθητι Κύριε...». Δυὸ λέξεις, οἱ ὁποῖες κρατοῦν μιὰ τόσο μεγάλη δύναμη μέσα τους, δύναμη θεϊκὴ, δύναμη μεταμορφωτικὴ, ἢ ὁποῖα καὶ μπορεῖ νὰ συνδράμει, ὥστε νὰ μεταβληθοῦν τὰ αἰσθήματα τῶν ἄλλων καὶ νὰ ὑπάρξει ἢ ποθητὴ καταλλαγὴ στὴν ὅλη τους συμπεριφορὰ.

Κάποτε, φτάνει καὶ ἢ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποῖα ἀρχίζει μιὰ ἄλλη συνάντηση, τὸ ἴδιο κορυφαία, συγκινητικὴ, ἀλλὰ καὶ πολὺ οὐσιαστικὴ. Πρόκειται γιὰ τὴν ὥρα τῆς μνημόνευσης τῶν ὀνομάτων, πάντων τῶν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰώνιου προαναπαυσασμένων, προκατόχων, γονέων, ἀδελφῶν, ἀναδόχων διδασκάλων, φίλων, γνωστών ἀλλὰ καὶ ἀγνώστων. Ὅλοι αὐτοὶ προσκαλοῦνται, ὁ καθένας μὲ τὸ δικὸ του ὄνομα, νὰ παρευρεθοῦν στὴ Μυστικὴ Τράπεζα τῆς Εὐχαριστίας. Ὄνόματα, πὺν μέσα στοῦ σύθαμπο τῆς χαρμολύπης ἔρχονται τούτῃ τὴν ἱερὴ στιγμή νὰ συναντηθοῦν μαζί σου ἢ ἐσὺ μὲ αὐτοὺς. Κάποιων ἀπὸ αὐτοὺς τὰ πρόσωπα τὰ θυμᾶσαι πολὺ καλά, καθὼς τὰ συνάντησες ἢ τὰ ἔζησες στοῦ πέρασμα τῆς ζωῆς. Ἄλλους, πάλι, μήτε πὺν τοὺς ἔφτασες· καὶ ὅμως μὲ συγκίνηση ἀναφέρεις τὰ ὀνόματά τους, γιὰτὶ καὶ αὐτοὶ ἄφησαν τὴ μνήμη τους, τὸ ἀχνὸ πέρασμά τους, ὅπως τὸ ἴδιο θὰ συμβεῖ καὶ μὲ σένα κάποτε.

Τέλος, αὐτὸ πὺν πολλὰς φορὰς μὲ ἱκανοποίηση καὶ μὲ συνέπεια ἐπιτελεῖς στὴν Ἱ. Προσκομιδῇ εἶναι καὶ ἢ μυστικὴ συμφιλίωση μὲ κάποιους γνωστούς ἢ ἀγνώστους, πὺν σὲ πολεμοῦν, μὴ ξέροντας ὅτι ἐσὺ εὐχέσαι γιὰ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ διόρθωσή τους...

Απαντήσεις σε λειτουργικές, κανονικές και άλλες απορίες

Του Ιωάννου Φουντούλη,
Καθηγητού Πανεπιστημίου

584. Γιατί άλλοι κανόνες ψάλλονται με τὸν στίχο «Δόξα τῇ ἀγίᾳ ἀναστάσει σου, Κύριε», «Ἄγιε τοῦ Θεοῦ...» κλπ. καὶ ἄλλοι ψάλλονται «ἄνευ στίχου»; (Ἐρώτηση π. Ἰ.Π.).

Γράψαμε γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἀναλυτικότερα καὶ μὲ πολλή, νομίζω, σαφήνεια ἀπαντώντας στὴν ὑπ' ἀριθμ. 491 ἐρώτηση, ποὺ ἀναφέρετο ἀκριβῶς στὸ ζήτημα αὐτό. Πρόκειται γιὰ μιὰ λανθασμένη ἐρμηνεῖα μιᾶς παλαιᾶς διατάξεως, ποὺ διακρινεῖ ἓνα ὀφθαλμοφανὲς σφάλμα καὶ προέρχεται ἀπὸ ἄγνοια τῆς παλαιᾶς ἀλλὰ καὶ τῆς σύγχρονης μοναστηριακῆς λειτουργικῆς πράξεως. Μὲ λίγα λόγια τὸ θέμα ἔχει ὡς ἑξῆς:

Τὰ τροπάρια τῶν κανόνων δὲν ψάλλονται ποτὲ οἰονεὶ «ἀδέσποτα», ἀλλὰ πάντοτε ἐξαρτημένα ἀπὸ ἓνα προῦσμα, εἴτε στίχος εἶναι αὐτὸ ἀπὸ τὶς ἑννέα ὠδὲς τοῦ Ψαλτηρίου εἴτε σύντομη φράση, δοξολογικὴ ἀναφώνηση ἢ ἐπίκληση, σὰν αὐτὲς τὶς δύο ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἐρώτηση καὶ σὰν ἄλλες πολλές, ποὺ εἶναι σὲ χρῆση καὶ σήμερα κατὰ τὴν ψαλμωδία τῶν κανόνων, ὅπως «Ἐπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς», «Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, σῶσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου», «βαπτιστὰ τοῦ Χριστοῦ, πρόσβενε ὑπὲρ ἡμῶν» «Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι» καὶ τὰ ὅμοια. Ὅταν τὰ ἀρχαῖα τυπικὰ ὀρίζουν ὅτι ὁ κανὼν ψάλλεται «ἄνευ στίχου» ἐννοοῦν ὅτι κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτὲς «σχολάζει» ἡ στιχολογία τῶν ὠδῶν, ὅτι δηλαδή οἱ κανόνες ψάλλονται χωρὶς τὸν στίχο, πού, ὅπως γνωρίζουμε, λαμβάνεται ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες ὠδὲς τοῦ Ψαλτηρίου καὶ προσάλλεται τῶν τροπαρίων. Ἀρχικῶς, οἱ περιπτώσεις αὐτὲς ἦσαν σπανιότατες, περιορίζοντο δηλαδή μόνο στὸ Πάσχα καὶ στὴ Διακαινήσιμό του ἑβδομάδα, κατὰ τὸ ὁποῖο σχολάζει γενικῶς ἡ

στιχολογία τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τῶν ἑννέα ὠδῶν. Ἡ ἄνευ στίχου ψαλμωδία ἐπεξετάθη ἀργότερα καὶ στὶς μεγάλες δεσποτικὲς ἑορτὲς καὶ σ' αὐτὲς τὶς ἑορτὲς τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν μεγάλων ἀγίων μὲ τάση γενικεύσεως. Σὲ πολλὰ μοναστήρια λόγω λειψανδρίας, ἢ καὶ ἐξ ἐπιδράσεως τῆς ἐνοριακῆς πράξεως, ἐψάλλοντο ἢ ἀνεγινώσκοντο οἱ κανόνες ἄνευ στίχου (τῶν ὠδῶν), ἀλλὰ μὲ τὰ προσάλλαμα, ὅπως ἐκεῖνα ποὺ μνημονεύσαμε, κατὰ τὸ θέμα τῆς ἀγομένης ἑορτῆς ἢ καὶ κατὰ τὸ θέμα τοῦ κανόνος. Κατ' οὐσίαν ἔπαυσαν νὰ στιχολογοῦνται οἱ ὠδὲς, ποὺ εἶναι τὸ βιβλικὸ καὶ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς ἀκολουθίας καὶ ἔμειναν τὰ τροπάρια τῶν ὠδῶν τῶν κανόνων, ποὺ εἶχαν συντεθεῖ γιὰ τὴν διακόσμηση καὶ ὄχι γιὰ τὴν ὑποκατάσταση τῶν ὠδῶν τοῦ Ψαλτηρίου. Σὰν νὰ ἔχουμε δηλαδή ψαλμωδία στιχηρῶν τοῦ ἐσπερινοῦ χωρὶς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ λυχνικοῦ («Κύριε ἐκέκραξα...» κλπ.) καὶ ψαλμωδία στιχηρῶν τῶν αἰνῶν χωρὶς τοὺς ψαλμοὺς 148, 149 καὶ 150 τοῦ Ψαλτηρίου. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει σὲ μερικὰ μοναστήρια, παρὰ τοὺς δυσμενεῖς παράγοντες ποὺ ἀναφέραμε ἀνωτέρω, διατηρήθηκε ἡ κανονικὴ τάξη τῆς στιχολογίας, τῆς ψαλμωδίας, δηλαδή τῶν ἑννέα ὠδῶν μὲ τὴν παρεμβολὴ τῶν τροπαρίων τῶν κανόνων στοὺς προβλεπόμενους ἀπὸ τὴν τάξη δώδεκα, δέκα, ὀκτῶ ἢ ἕξι στίχους τους, ἢ ψαλμωδία δηλαδή, τῶν τροπαρίων τῶν ὠδῶν τῶν κανόνων «μετὰ στίχου» ἢ «ἄνευ στίχου» ἢ μὲ τὰ σχετικὰ προσάλλαμα, ὅταν τὸ τυπικὸ δὲν προέβλεπε στιχολογία τῶν ὠδῶν τοῦ Ψαλτηρίου. Ἡ ὀρθὴ αὐτὴ τάξη τείνει σήμερα νὰ ἀποκατασταθεῖ στὶς ἀναδιοργανωθεῖσες προσφάτως μεγάλες ἀνδρῶες καὶ γυναικεῖες μονές, ὄχι ὅμως σὲ ὅλες.

Ἀντιθέτως, στὶς ἐνορίες οὐδέποτε, καθὼς φαίνεται, στιχολογήθηκαν οἱ ὠδές, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρῶτο μέρος τῆς θ' ὠδῆς, τὴν ὠδὴ τῆς Θεοτόκου, πὺν ψάλλεται κατὰ στίχον μὲ τὸ ἐφύμνιο-τροπάριο «*Τὴν τιμιωτέραν τῶν χειρουβείμ...*». Πάντοτε οἱ κανόνες ψάλλονται «ἄνευ στίχου» μὲ τὰ γνωστὰ προψάλματα «*Δόξα τῇ ἁγία ἀναστάσει σου, Κύριε*», «*Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι*», «*Ἄγιε τοῦ Θεοῦ, πρόσβενε ὑπὲρ ἡμῶν*» κλπ.

Εἶναι αὐτονόητο, ἀλλ' ἄς τὸ γράψουμε, ὅτι ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀφοροῦν μόνο στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου. Οἱ ἐκτὸς τοῦ ὄρθρου κανόνες, ὅπως στὶς παρακλήσεις τῆς Παναγίας, στὰ ἀπόδειπνα, στὸ μεσονυκτικὸ τῆς Κυριακῆς, στὸ εὐχέλαιο, στὴ νεκρώσιμο ἀκολουθία καὶ τὰ μνημόσυνα καὶ ὅπου ἄλλοῦ ψάλλονται κανόνες, ψάλλονται παντοῦ, καὶ στὰ μοναστήρια καὶ στὶς ἐνορίες, χωρὶς στίχο ἀπὸ τὶς βιβλικὲς ὠδές, «ἄνευ στίχου», δηλαδὴ καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὸ σχετικὸ πρόψαλμα («*Ὑπεραγία Θεοτόκε...*», «*Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι*», «*Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ἐλέησόν με*» κλπ.). Ἡ αἰτία εἶναι προφανής· ἡ στιχολογία τῶν ὠδῶν τοῦ Ψαλτηρίου εἶναι στοιχεῖο τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου καὶ μόνον, καὶ ὄχι τῶν ἄλλων ἀκολουθιῶν, ἔστω καὶ ἂν ἡ δομὴ τους ἔχει γίνῃ κατὰ μίμηση ὄρθρου, ὅπως τῶν παρακλήσεων, τῶν μνημοσύνων καὶ τοῦ εὐχελαίου. Εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι οἱ ἀνωτέρω περιπτώσεις ἐπέδρασαν καὶ συνετέλεσαν στὸ νὰ παραλείπεται ἡ στιχολογία τῶν ὠδῶν στὸν ὄρθρο καὶ νὰ προτιμηθεῖ, τοῦλάχιστον στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς, ἡ ἀπλουστερά πράξι, τὸ νὰ ψάλλονται οἱ κανόνες χωρὶς τοὺς στίχους τῶν βιβλικῶν ὠδῶν, ἀλλὰ μὲ τὰ ἀπλούστερα προψάλματά τους.

Ἄς σημειώσουμε ὅτι ἡ σύγχυση στίχου τῶν ὠδῶν καὶ προψάλματος, ἢ παρερμηνεία δηλαδὴ τῆς διατάξεως «ἄνευ στίχου», εἶναι ἀρκετὰ παλαιά. Ἔτσι τὸ ἰσχύον τυπικὸ λέγει ὅτι «οὐδεὶς στίχος προψάλλεται τῶν τροπαρίων πασῶν τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν (πλὴν τῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε λέγεται τὸ «*Δόξα τῇ ἁγία ἀνα-*

στάσει σου, Κύριε»), ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ δύο τελευταῖα τὸ «*Δόξα, καὶ νῦν*»», συγγέοντα «στίχο» (τῶν βιβλικῶν ὠδῶν) καὶ πρόψαλμα.

Συνοψίζουμε: Ἡ παλαιὰ διάταξη «ἄνευ στίχου» σημαίνει ὅτι οἱ κανόνες σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις πανηγυρικοῦ ὄρθρου ψάλλονται χωρὶς τὴν στιχολογία τῶν ἐννέα ὠδῶν. Τότε –καὶ στὶς ἐνορίες πάντοτε–, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς ἐκτὸς ὄρθρου κανόνες προψάλλεται κάθε τροπαρίου τὸ ἀνάλογο πρόψαλμα. Ποτὲ δὲν ψάλλονται τροπάρια τῶν ὠδῶν τῶν κανόνων χωρὶς στίχο τῆς ὠδῆς ἢ χωρὶς πρόψαλμα.

Συγκεκριμένως δὲ κατὰ τὶς περιπτώσεις ἐκεῖνες πὺν τὸ ἐν χρήσει τυπικὸ ἀναγράφει τὴν παρεξηγούμενη διάταξη ὅτι οἱ κανόνες ψάλλονται «ἄνευ στίχου» (δεσποτικὲς ἐορτές, Μεγάλη Ἑβδομάς κλπ.) δὲν προψάλλεται τῶν τροπαρίων τῶν κανόνων στίχος ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχο ὠδὴ τοῦ Ψαλτηρίου, ἐφ' ὅσον κατ' αὐτὲς δὲν στιχολογοῦνται οἱ ἐννέα ὠδές, ἀλλὰ τὸ «*Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι*» καὶ στὶς δὲ ἐορτές τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὸ «*Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, σῶσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου*». Τὸ *Τυπικὸν* μάλιστα τοῦ *Κωνσταντίνου* ρητῶς ὀρίζει γιὰ τοὺς «ἄνευ στίχου» κανόνες τῆς Μεσοπεντηκοστῆς καὶ τῆς Ἀναλήψεως νὰ προψάλλεται τὸ «*Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι*». Στοὺς κανόνες τῶν θεομητορικῶν ἐορτῶν τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ προψάλλεται τὸ «*Ὑπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς*», ὅπως στὸν κανόνα τοῦ Ἀκαθίστου καὶ στοὺς παρακλητικοὺς κανόνες. Στοὺς τριαδικοὺς κανόνες τοῦ μεσονυκτικοῦ τῆς Κυριακῆς προψάλλεται τὸ «*Ἄγία Τριάς, ὁ Θεός, ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς*».

Στὸ περιοδικὸ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τεῦχος 782, Μάρτιος-Ἀπρίλιος 2000, σελ. 263-290, ἔχει δημοσιευθεῖ ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο τοῦ Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου π. Κωνσταντίνου Παπαγιάννη μὲ τίτλο «*Οἱ Κανόνες καὶ ἡ τάξις ψαλμωδίας αὐτῶν*», ὅπου ἀναλυτικῶς ἐκτίθενται ὅσα ἀφοροῦν στοὺς κανόνες καὶ στὸν τρόπο τῆς στιχολογίας καὶ ψαλμωδίας τους.

Εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν

[...] Μὲ τὸ νὰ εἰπῇ δὲ ἡ Παναγία Παρθένος: «*Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, ἃς γίνῃ εἰς ἐμὲ ὅπως εἶπες*», ἐφανερώσε τοῦτο· Εἶμαι πίναξ, λέγει, ἐπάνω εἰς τὸν ὅποιον γράφεται ὅ,τι θέλει ὁ Κύριος τοῦ παντός. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἄγγελος ἔλαβε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πίστεως τῆς Παρθένου ἀνεχώρησεν ἀπ' αὐτῆς.

«Δοξάζει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον»...

«Διότι εἶδε μὲ εὐμένειαν τὴν ταπεινὴν δούλην του. Διότι ἀπὸ τώρα θὰ μὲ μακαρίζουν ὅλαι αἱ γενεαί». Ἀλλὰ πόσο μεγάλο κατόρθωμα εἶναι ἡ παρθενία; Ὅταν κανεὶς θέλῃ νὰ ἀσκῆσιν τὰς ἄλλας ἀρετὰς καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸν νόμον, ἡ παρθενία ὁμῶς, ἐπειδὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ νόμου καὶ ἔχει ὡς ὑψηλότερον σκοπὸν τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικῆς ζωῆς, εἶναι ἀπ' ἐνὸς μὲν γνώρισμα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἀπ' ἐτέρου δὲ εἰκὼν τῆς καθαρότητος τῶν ἀγγέλων. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Δεσπότης τοῦ παντός ὁ Θεὸς Λόγος, ἐπειδὴ ἤθελεν ὁ Πατὴρ νὰ ἀνεγείρῃ καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὰ πάντα, ἐπέλεξε, διὰ νὰ γίνῃ μήτηρ τοῦ σώματος τὸ ὅποιον ἐπρόκειται νὰ φορέσῃ, τὴν Παρθένον, ἡ ὁποία καὶ ἐγένε, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἦλθε μεταξύ μας ὡς ἄνθρωπος ὁ Κύριος, ἔκαμε τὴν ἐπιλογὴν αὐτὴν, ὥστε, ὅπως τὰ πάντα ἐγιναν δι' αὐτοῦ, ἔτσι καὶ ἡ παρθενία νὰ προέλθῃ ἐξ αὐτοῦ, καὶ νὰ δοθῇ πάλιν δι' αὐτοῦ τὸ χάρισμα τοῦτο εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ πολλαπλασιάζεται. Πόσο μεγάλο θὰ ἔλεγε κανεὶς τὸ καύχημα τῆς ἁγίας Παρθένου καὶ θεοειδοῦς Μαρίας, ἐπειδὴ ὑπῆρξε καὶ εἶναι μήτηρ τοῦ Λόγου ὡς πρὸς τὴν γέννησιν τοῦ Σώματος; Διότι τὸ θεῖον αὐτὸ γέννημα στρατιὰ μὲν ἀγγέλων ἐδοξολόγησε, κάποια γυναῖκα δὲ ὕψωσε τὴν φωνὴν καὶ ἔλεγε: *«Μακαρία ἡ κοιλία πού σε ἐδάστασε καὶ οἱ μαστοὶ πού ἐθήλασες».* Καὶ ἡ ἰδία ἡ Μαρία πού ἐγέννησε τὸν Κύριον καὶ ἡ ὁποία ἔμεινεν ἀειπαρθένος, ἐπειδὴ ἀντελήφθη αὐτὸ πού συνέβη εἰς τὸν ἑαυτὸν της, ἔλεγεν· *«Ἀπὸ τώρα θὰ μὲ μακαρίζουν ὅλαι αἱ γενεαί».* Αὐτὸ πού συνέβη εἰς τὴν Μαρίαν εἶναι καύχημα δι' ὅλας τὰς παρθένους. Ὅλα δηλαδὴ αὐτὰ κρέμονται ὡσὰν παρθενικὰ παρακλάδια ἀπ' αὐτῆν, ἡ ὁποία εἶναι ὡσὰν ρίζα δι' αὐτάς.

«Καὶ ὅταν συνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ, σύμφωνα πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἔφρασαν αὐτὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ νὰ τὸν παρου-

*σιάζουν εἰς τὸν Κύριον, ὅπως εἶναι γραμμένον εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου, ὅτι κάθε ἀρσενικὸν πού ἀνοίγει μήτραν, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀφιερωμένον εἰς τὸν Κύριον, καὶ διὰ νὰ προσφέρουν θυσίαν, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού λέγει ὁ νόμος τοῦ Κυρίου ἐν ζευγὸς τρυγῶνια ἢ δύο μικρὰ περιστέρια». Οὗτος περιεβλήθη τὴν σάρκα, ὄχι διὰ νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ ζῆ ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐγένε ἄνθρωπος διὰ νὰ ἁγιασθῇ τὴν σάρκα. Ἐὰν δὲ νομίση κανεὶς ὅτι ἡ φράσις *«διὰ νὰ παρουσιάσων εἰς τὸν Κύριον»* ἀναφέρεται εἰς τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, ἔχει λάθος εἰς αὐτὴν τὴν σκέψιν. Διότι πότε ἀπεκρύβη ὁ Κύριος ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Πατρὸς, διὰ νὰ μὴ ἡμπορῇ ὁ Πατὴρ νὰ τὸν βλέπῃ; Ἡ ποῖος τόπος εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου, ὥστε νὰ εὐρίσκεται ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ εὐρίσκεται μαζί μὲ τὸν Πατέρα, εἰδὲν ἀνήρχετο εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ δὲν ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸν ναόν; Καὶ πῶς προσέφερε τὰς τυτικὰς θυσίας, ἀφοῦ ὁ ἴδιος εἶναι ἡ ἀλήθεια; Μήπως αὐτὰ δὲν ἐγράφησαν δι' ἐκεῖνον, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς; Ὅπως δηλαδὴ, ἐνῶ εἶναι Θεός, γίνεται κατὰ φυσικὸν τρόπον ἄνθρωπος χωρὶς νὰ ὑποστῇ μεταβολὴν, καὶ ὑφίσταται τὴν περιτομὴν καὶ βαπτίζεται καὶ τὰ ἄλλα σχετικὰ, ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, διὰ νὰ γίνωμεν ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος θεοῦ, ἐνῶ εἴμεθα ἄνθρωποι, καὶ διὰ νὰ ὑποστῶμεν πνευματικὴν περιτομὴν καὶ ὄχι νομικὴν, καὶ διὰ νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὸν ρύπον τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ διὰ νὰ σταυρωθῶμεν διὰ τὸν κόσμον καὶ ἀναστηθῶμεν διὰ τὸν Θεόν· ἡ ἀκακία καὶ ἡ σωφροσύνη[...]*

Μεγάλου Ἀθανασίου, Ἐρημνεῖα εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν. Ἔργα, 12, σελ. 317-321.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Τριανταφύλλου

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ

(Ματθ. κέ', 31-46)

(18 Φεβρουαρίου 2001)

Η δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου μας μπορεί νὰ γεμίσει τὴν καρδιά μας χαρὰ, ἀφοῦ μᾶς φέρνει στὴν ποθεινὴ οὐράνια πατρίδα καὶ στὴν ἀπολύτρωση.

Στὴν εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς Κρίσεως ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ φανεῖ ὅτι καὶ σ' αὐτὴ τὴν κρίσιμῃ ᾠρᾷ, τῆς ἀνταποδόσεώς Του τῆς δικαίας, εἶναι γεμάτος τρυφερὴ ἀγάπη καὶ συμπάθεια πρὸς τὴν πάσχουσα ἀνθρωπότητα.

Μᾶς δηλώνει μάλιστα ὁ Ἰδιος ὅτι ἡ βασιλεία Του ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ τὰ παιδιά Του –τοὺς ἀνθρώπους– ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἡ κόλαση δὲν ἐτοιμάσθηκε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ *«τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ»*.

Ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς εἰσόδου στὸν Παράδεισο, ἡ ἀγάπη! *«Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ»* (Α' Ἰωάν. δ', 8). Καὶ εἶπε Κύριος, *«ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις»* (Ἰωάν. ιγ', 35). Εἶναι ἡ ἐντολή, τὴν ὁποία τὸ πνεῦμα τοῦ ζῶντος Θεοῦ γράφει *«οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδιάς σαρκίνας»* (Β' Κορ. γ', 3).

Ἡ μὴ τήρηση τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων κάμει τὸν Κύριον νὰ παραπονεῖται *«ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδὸς μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ἰμῶν καὶ τὰ διανοήματα ἰμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου»* (Ἠσ. νε', 8-9).

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μᾶς ἐπισκέφθηκε καὶ ἦλθε σὲ μᾶς, μᾶς προσέλαβε καὶ ἔγινε καὶ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴν ἀγάπη Του καὶ τὴ θυσία Του ἔσεισε ὅλο τὸν κόσμον καὶ τὸν ἔσωσε.

Ὅποιος ἀπὸ μᾶς γεύθηκε τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποφύγει τὴ συνάντησή μὲ τὸν ὠκεανὸ τῆς ἀνθρώπινης δυστυχίας. *Ὅσο βαθύτερα ἡ ἀγάπη, ἀκόμη περισσότερο ἄμετρος ὁ πόνος* (Ἅγιος Σιλουανός).

Ἀντίθετα, ὅπως φαίνεται στὴν περικοπὴ, εἶναι ἔνοχος ἐκεῖνος ποὺ δὲν κάμει τὸ ἀγαθὸ καὶ κατακρίνεται ὡς ἀκονώνητος. Ὅποιος φυλακίζεται ἀπὸ τὸ ἐνοστικὸ τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τὸ θανάσιμον ἐναγκασμὸ τοῦ ἐγκεντρικοῦ ἀτομοισμοῦ, κλείνει τὰ μάτια του καὶ δὲν βλέπει τὸ συνάνθρωπό του καὶ τίς ἀναριθμητὲς δυστυχίες του. Αὐτὸς δὲν ἔχει μέρος μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Τὸ Εὐαγγέλιον γχορμιζει τὰ τείχη τῆς λιθίνης καρδιάς μας καὶ μᾶς ἀνοίγει τοὺς ἀτέρμονες ὀρίζοντες τῆς ἀγάπης. Ἐὰν τὸ ἐνωπισθοῦμε, μὲ χαρὰ θὰ περιμένουμε ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ μὲ λαχτάρᾳ θὰ λέμε:

«Ἀμήν, ἔρχου Κύριε Ἰησοῦ».

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΙΝΗΣ

(Ματθ. στ', 14-21)

(25 Φεβρουαρίου 2001)

Στὸ κατώφλι τῆς Μ. Σαρακοστῆς, προβάλλεται ἡ νηστεία ὡς μέσον καθάρσεως καὶ ἁγιασμοῦ. Εἶναι πράγματι εὐλογημένη καὶ ἀποβλέπει στὴν καθυπόταξη τῶν παθῶν καὶ τὴν μεταμόρφωση τοῦ σώματος σὲ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ. Πολλὲς φορὲς ὅμως, δυστυχῶς, θεωρεῖται ὡς μία ἀκόμη εὐκαιρία αὐτοδικαιώσεώς μας καὶ περιορίζεται μόνον στὴν ἀποχὴ τῶν τροφῶν.

Ὅσοι πέφτουμε στὴν παγίδα μᾶς τέτοιας τυπικῆς νηστείας, ποὺ καλλιεργεῖ τὸ νορκισσισμὸ καὶ τὴν κενοδοξία μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ὁ διάβολος τυπικὰ καὶ ὑποκριτικὰ εἶναι ὁ μεγαλύτερος νηστευτῆς!

Ἡ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πράξη ὑπακοῆς, ἐργασία κρυφῆ, ἡ ὁποία ἔχει ἔντονον κοινωνικὸ χαρακτήρα. Συμβαδίζει μὲ τὴν μετάδοση τῆς ἀγάπης καὶ τὴν εὐεργεσία τοῦ ἄλλου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τὴ συνδύασε μὲ τὴ συγχωρητικὸτητα καὶ τὴν ἐλεημοσύνη.

Ὅποιος εἶναι μνησίκακος καὶ ὠμὸς δὲν θὰ συγχωρηθεῖ, ἔστω κι ἂν νηστεύει. Ὅμοιος, ὁποῖος δὲν ἐλεεῖ, δὲν εὐαρεστεῖ τὸ Θεό.

Κι ἂν ἀκόμη δὲν τρῶς τίποτε, κι ἂν τρῶς τέφρα καὶ κοιμᾶσαι στὸ ἔδαφος, ἀλλὰ σὲ κανέναν δὲν εἶσαι ὠφέλιμος, δὲν ἔκαμες τίποτε τὸ σπουδαῖο, λέγει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος.

Ὁ δὲ ὄσιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος διδάσκει: *«οὐαὶ τῷ ἀνελεήμονι· πικρὸς γὰρ συναντήσῃ αὐτῷ ὁ ἄδης»*. Γιατί, ἀσφαλῶς, ἐλεημοσύνη δὲν εἶναι μία δόση χωρὶς καρδιά, μὲ τὴν ὁποία συνήθως ἐξαγοράζουμε τὴν ἡσυχία μας, ἀλλὰ καύση ἐσωτερικῆ.

«Καὶ οὐχ ὁ διὰ δόσεως μόνον ἐλεᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅστις ἐὰν ἀκούσῃ ἢ θεάσῃται λυποῦν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τὴν κτίσιν καὶ ἐκκαῖ τὴν καρδίαν καὶ οὕτως ἀληθῶς ἐλεήμων», λέγει ὁ ὄσιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος.

Ὁ πιὸ ὠφέλιμος θησαυρισμὸς εἶναι νὰ ἀποθέτουμε τοὺς θησαυροὺς μας στὰ χέρια τῶν πενήτων. Κατατίθενται ταυτοχρόνως στὴν Τράπεζα τοῦ Οὐρανοῦ, μὲ ἀσφάλεια καὶ τὸν ὑψηλότερο τόκο...

Πολλὰ θὰ εἶχε ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος νὰ ὠφεληθεῖ, ἐὰν τὴ ζωὴ του καὶ τὸν πολιτισμὸ του τὰ ἔβλεπε μ' αὐτὴ τὴν εὐαγγελικὴ προοπτικὴ.

Ἡ Μ. Σαρακοστὴ εἶναι ΕΥΚΑΙΡΙΑ.

Τὸ στάδιο τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων ἀναμένει...

Ποιμαντική βιβλιοθήκη

**Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ.κ.
Χριστοδούλου, Μηνύματα
πίστεως, ἐκδ. Ἀ.Α. Λιβάνη,
Ἀθήνα 2000, σελ. 331.**

Ἡ παρούσα ἐκδοση βλέπει τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας μετὰ ἀπὸ παράκληση πολλῶν, ἰδίως τῶν φοιτητῶν τῶν Πανεπιστημίων τῆς χώρας. Ἀφορᾶ τὰ μηνύματα, τὰ ὁποῖα

ἀπηύθυνε ὁ Μακαριώτατος κατὰ καιροὺς σὲ διάφορες ἐκδηλώσεις, ἀπὸ τὴν ἀνάρρησή του στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας (9 Μαΐου 1998) καὶ μέχρι τὸν λόγο του τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας (19 Μαρτίου 2000).

Τὰ μηνύματα αὐτὰ καλύπτουν ποικίλα θέματα καὶ ἐνασχολήσεις τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς προβληματικῆς καὶ δραστηριότητος καὶ στοχεύουν στὴν ὅσο τὸ δυνατόν ἀμεσότερη προσέγγισή τους ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς θέσεως τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν κειμένων παρεμβάλλονται σταχυολογήματα ἀπὸ ὁμιλίες του. Ἀκόμη, στοχεύουν στὴν εὐαισθητοποίηση προσώπων καὶ φορέων τῆς πατρίδος μας.

Ἡ ἐκδοτικὴ αὐτὴ προσπάθεια ἐντάσσεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐπικοινωνίας καὶ κοινωνίας μὲ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἰδιαίτερα τὸν νέο, πὺ πιστεύει στὴν ἀναγκαιότητα τοῦ μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας στὴ δύσκολη ἐποχὴ πὺ διερχόμεθα.

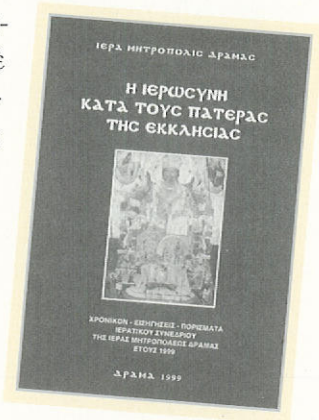
Ἰ. Μ. Δράμας, Ἡ ἱερωσύνη κατὰ τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, Δράμα 1999, σελ. 164.

Διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων, ἐπιφορτισμένοι νὰ γίνουμε τὰ στόματά τους, ὡστε ὁ φθόγγος τῆς διδασκαλίας τους νὰ ἀντηχεῖ καὶ νὰ ἀκούγεται, καὶ μέσα στὸν πολύβουο καὶ πολυθόρυβο σημερινὸ κόσμο. Δὲν λυγίζουν ἄραγε τὰ γόνατά μας μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν μεγάλη

τιμὴ καὶ τὴ μεγάλη εὐθύνη; Χωρὶς ἀμφιβολία μὲ τὸ μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης ἢ Χάρις τοῦ Θεοῦ μᾶς καθιστᾶ κρείτους στὴν ἀλυσίδα αὐτῆς τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατερικῆς διαδοχῆς. Σκεφθῆκαμε τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐθύνης; Τί προσφέρουμε ἐμεῖς στὴν διὰ τῶν αἰῶνων πορεία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὸν κόσμο; Βοηθήσαμε τοὺς συνανθρώπους μας νὰ μπολιαστοῦν στὴν ἀμπελο τὴν ἀληθινή, ἢ μὲ τὴν δική μας ἀκαρπία καὶ ἀμέλεια ἀποξηραίνουμε καὶ τὴν δική τους διάθεση ἢ δὲν προκαλοῦμε κάποια διάθεση ἀλλαγῆς καὶ μεταμορφώσεως;

Μετὰ τίς συγκινητικῆς καὶ κατανυκτικῆς στιγμῆς πὺ ζήσαμε κατὰ τὴν χειροτονία μας καὶ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ζήλου καὶ τῆς θέρημης, θερμαίνουμε διαρκῶς τὴν πίστη καὶ τὴν ἀφοσίωση στὸ ἔργο καὶ στὴν ἀποστολή μας, ἢ μήπως παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν καθημερινότητα καὶ τοὺς διωτικὸς περισπασμούς, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν κοσμικὸ μας περίγυρο, γίναμε καὶ μεῖς σὰν τοὺς ἄλλους, γίναμε ἓνα μὲ τοὺς ἄλλους, κοσμικοὶ στὸ φρόνημα ἀλλὰ καὶ στὸν τρόπο ζωῆς, καὶ τὸ μόνο πὺ μᾶς ξεχωρίζει ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι τὸ ρᾶσο;

Αὐτὴν τὴν ἀναθέρεμανση τοῦ ζήλου μας, τὸ καθρέπτισμα τῆς διακονίας μας, ἐπιδιώκει τὸ ἀξιόλογο αὐτὸ βιβλίο, στὸ ὁποῖο δημοσιεύονται οἱ εἰσηγήσεις ἀπὸ τὸ Ἱερατικὸ Συνέδριο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας, πὺ ἦταν ἀφιερωμένο στὸ μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης. Εἰδικοὶ πατρολόγοι, καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, παρουσιάζουν τὴν γραμματεία καὶ τὴν διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων γιὰ τὸ ὕψηλὸ λειτουργημα τῆς Ἱερωσύνης. Ἡ μελέτη του μᾶς ἐνισχύει καὶ μᾶς ἀναβαπτίζει.

Κατά την κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας για τα παιδιά των εργαζομένων στην Τερά Σύνοδο (2.1.2001)

Κατά τὸν ἑορτασμὸ τῶν Θεοφανείων στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ (6.1.2001)

Ἐνημέρωση ἐμπροσθίων τῶν Μητροπόλεων γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευόμενου στὶς Ἀστυνομικὲς Ταυτότητες (8.1.2001)

Ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση τῆς Τεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία (21.1.2001)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ στιγμιότυπα

Φωτογραφίες: Χρ. Μπόνη

Μαζί με μέλη της Έλληνικής Ειρηνευτικής Δύναμης του Ουρόσεβατς - Κοσσόβου, στο στρατόπεδο «Ρήγας Φεραΐος» (20/1/2000)

Συνάντηση του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου με τόν Μακαριώτατο Πατριάρχη Σερβίας κ.κ. Παῦλο στο Μοναστήρι της Γκρατσάνιτσα (20/1/2000)

Ἐπί τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στήν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (30.1.2001)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΛΑΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ.: 7218308, FAX.: 7218336
ISSN 1105-7203

PORT
PAVE
HELLAS

